

Šoli, mladini

in učiteljstvu!

Slovenski učitelj

*Glasilo jugoslovanskega
krščanskega učiteljstva*

Urednik F. Fabinc

Vsebina:

Učiteljišče. F. Fabinc	57
Nove šolske knjige. France Bevk	59
Šolski program. Dr. Rudolf Hornich	60
Pouk slabonadarjenih otrok. (Dalje.) Anica Lebar	66
Mladina v pubertetni dobi. (Dalje.) R. Pečjak	68
Kultura in književnost	72
Zapiski	74
Društvena in stanovska kronika	77

Leto XX.

1919

Štev. 3.

Naredba celokupne deželne vlade za Slovenijo

o začasni ureditvi službenih prejemkov in pokojnin učiteljev in učiteljic na javnih ljudskih in meščanskih šolah, zavodih za gluhonemce in za slepce ter na otroških vrtcih, nadalje o začasni ureditvi preskrbnih učiteljskih vdov in sirot na ozemlju deželne vlade za Slovenijo v Ljubljani.

I. Sluzbeni prejemki aktivnega učiteljstva na ljudskih in meščanskih šolah.

§ 1.

Dokler se plače učiteljev na javnih ljudskih in meščanskih šolah ne uredi dokončno in po zakonu, se bodo plačevali službeni prejemki iz državnih sredstev, kakor je razvidno iz nastopne razpredelnice:

Činovni razred	Stopnja	Plača	Aktivitetna doklada v krajih			Službovanje v posameznih stopnjah
			z več nego 80.000 prebivalci	z manj nego 80.000 prebivalci	z manj nego 40.000 prebivalci	
v kronah						
a) Za ljudskošolske učitelje:						
V.	1	1800	576	504	432	3 leta
V.	2	2000	576	504	432	3 leta
IV.	1	2200	768	672	576	3 leta
IV.	2	2400	768	672	576	3 leta
IV.	3	2600	768	672	576	3 leta
III.	1	3000	960	840	720	3 leta
III.	2	3200	960	840	720	3 leta
III.	3	3400	960	840	720	3 leta
II.	1	4000	1104	966	828	4 leta
II.	2	4400	1104	966	828	4 leta
II.	3	4800	1104	966	828	3 leta
b) Za meščanske učitelje:						
IV.	1	2200	768	672	576	3 leta
IV.	2	2400	768	672	576	3 leta
IV.	3	2600	768	672	576	3 leta
III.	1	3000	960	840	720	3 leta
III.	2	3200	960	840	720	3 leta
III.	3	3400	960	840	720	3 leta
II.	1	4000	1104	966	828	4 leta
II.	2	4400	1104	966	828	4 leta
II.	3	4800	1104	966	828	3 leta
I.	1	5400	1288	1127	966	2 leti
I.	2	6000	1288	1127	966	2 leti
I.	3	6400	1288	1127	966	2 leti

SLOVENSKI UČITELJ

GLASILO JUGOSLOVANSKEGA KRŠČANSKEGA UČITELJSTVA

LETO XX.

LJUBLJANA, 15. MARCA 1919.

ŠTEV. 3.

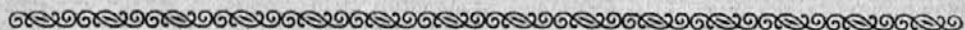
Učiteljišče.

F. Fabinc.

Učiteljski stan je otrok nove dobe. Vsa doba pred 19. stoletjem je le zgodovinskega pomena in je pravzaprav ne morem uvrstiti v razvoj stanu, ki se do takrat ni pojavljal kot samozavestna organska celota. Ni čudno, da nosi še povsod znake prve mladosti. Danes je na tem, da doseže trdno gmotno podlago svojega nadaljnjega procvita. Niso še odstranjene vse zapreke in nevarnosti, da tudi pravno doseže ono stališče, ki ga po svojem pomenu in svoji važnosti zasluži, toda do tega je samo še korak, ki gotovo dovede do cilja. Nič manj važno kakor gmotno, je vprašanje naobrazbe učiteljstva, ki je tudi njegov življenski predpogoj. Koliko pikrih opazk in zbadljivk je moralo učiteljstvo že spraviti na račun svoje naobrazbe. Trpelo je za nekaj, česar samo ni zakrivilo. Socijalno stališče stanu je pod tem silno izgubilo in družabna veljava vse preveč padla. Zrasti bo morala nova generacija, ki bo gledala učitelja z drugačnim očesom in ne s tradicijskimi nazori. Učitelj je pa čutil tudi sam vso nepopolnost svoje naobrazbe, pomanjkljivost svoje duševne dovršenosti. To pa te napravi nesigurnega napram sebi in svoji okolici. Kdor je sam čutil revščino in neskladnost notranje duševne zgradbe, si je pomagal sam z vztrajnim naporom, da se je poglobil v tej ali oni smeri in dosegel vsaj delno enotnost, harmonijo in popolnost v svoji naobrazbi. Izgubljal je delovno silo za nekaj, kar bi moral že davno imeti in bi jo takrat že lahko uporabljal v prid drugim. Že s stališča duševne ekonomije bi bil učitelj primoran, da zastavi vse sile za izpremembo lastne izobrazbe. Učiteljeva naobrazba je druga kardinalna točka, ki se mora izvesti, če hočemo dati stanu življenske pogoje. Ravno zadnja leta pred svetovno vojsko se je pričelo v večini evropskih držav živahno reformno gibanje v prilog ljudskemu šolstvu. Pokazala se je povsod nujna potreba razširjenja učiteljeve naobrazbe. Prodrlo je večjidel spoznanje, da je recimo tudi svetovna trgovina in sploh gmotno stanje države v ozki zvezi z višino njene kulture. Na prvem mestu stoje razne nemške države in Danska in med nemškimi je na najvišji stopnji Saksonska. Francija ima sicer državno učiteljstvo, toda v izobrazbi učiteljstva še ni dohitela nekaterih nemških pokrajin. Anglija in Združene države nam v tem oziru ne bosta mogla dosti nuditi in si noben učitelj s stanovskega stališča ne sme želeti, da bi se Jugoslavija v tem oziru orientirala proti zahodu. Tudi Belgija, ki jo nekateri za ljudsko šolstvo tako hvalijo, nas ne sme zvesti. Na polju

šolstva ostanejo Nemci pač še dolgo mojstri, pri katerih se bo dalo marsikaj učiti. Ne mislim, da bi posnemali vzgojnega duha, pač pa organizacijo in ustroj šolstva. Učitelj si je priboril v Nemčiji vstop na univerzo, česar še nima pokazati nobena država. Prusija in Avstrija mu tega še nista pripoznali, dosegel pa bo to gotovo v doglednem času. Kakšna bo naobrazba učiteljstva v Jugoslaviji končno veljavna, o tem bo sklepala zakonodaja in bo takrat čas, da učiteljstvo stavi svoje določene zahteve. Treba pa je že sedaj za prehodno dobo nekaj ukreniti, ker je sedaj ravno najnevarnejši čas, da pritisnejo k učiteljstvu radi zboljšanja njegovega gmotnega stanja ljudje, ki jih nikakor ni želeli k šolskemu poklicu. Treba je takoj in sicer že v jeseni napraviti zapah, da se enkrat za vselej prepreči vstop v učiteljske in s tem k učiteljstvu nezmožnim elementom, ki so opešali na gimnaziji, realki ali katerikoli šoli. Tu bi bilo vsako prizanašanje v škodo šole in učiteljstva, ki mora v interesu lastnega ugleda izposlovati od vlade naredbo v tem zmislu. Nikar se naj zadeva ne podcenjuje in učiteljstvo mora nastopiti v zavesti, da spada med najhujše škodljivce stanovskega ugleda naziranje mnogih plasti naroda, da je učiteljske zbirališče manj sposobnega dijaštva. Kaj moremo in moramo zahtevati kot najnujnejše? Z učiteljskem je združen pripravljalni razred. V tega vstopajo dijaki z 8. razreda ljudske šole, spodnjih razredov srednjih šol in menda vsi tisti, ki ne napravijo sprejemnega izpita za 1. letnik. Zahteva pa bodi: v 1. letnik sme vstopiti le dijak, ki je dovršil 4. razred gimnazije, realke ali meščanske šole, v pripravljalni razred pa oni, ki so dovršili 8. razred ljudske šole, 3. razred meščanske šole, gimnazije ali realke. Dvojarji se ne sprejemajo in s tem odpadejo tudi vsi sprejemni izpiti. V nekaterih nemških državah zahtevajo dobro dovršeno ljudsko šolo, na kar lahko vstopi gojenec v seminar, ki šteje 6 in ponekod 7 letnikov. Pri nas se mora že sedaj priklopiti 5. letnik, v katerega lahko vstopi absolvent gimnazije ali realke, dokler ne dobimo vsaj enotne srednje šole, ki se bo pričela diferencirati šele v četrtem razredu. Nikakor pa si ne predstavljam, da bi naj služil peti letnik samo teoretični in praktični naobrazbi iz pedagogike. Ves nujni preustroj naj služi zlasti poglobitvi učiteljeve naobrazbe. Matematika in kemija sta potrebni v širšem obsegu, in sicer vsaj v oni izmeri, kakor se podaje v gimnaziji ali realki. V petem letniku se morajo podati zaokrožena predavanja iz sociologije in uvod v filozofijo. Učitelj mora biti zmožen, da razume vsako znanstveno delo iz pedagogike in filozofije. Le tako bo mogel sam spopolnjevati svojo naobrazbo in doseči ono enotnost duha, ki je potrebna, da doume vse one umske in npravne vrednote kulture, ki jih je ustvarila sedanja generacija in jih mora učitelj podati drugemu rodu, ki na njihovi podlagi lahko gradi navzgor. Pedagogika je danes veda, ki globoko sega v razne znanstvene panoge. Kdor misli, da zadostuje, če zna učitelj rokodelsko podati nekaj snovi, s takim seveda ne bo možno o stvari razpravljati. Že temeljitejša znanstvena izobrazba sama povzroči, da postane učitelj tudi v praksi popolnejši. Verstvo, etika, psihologija, logika in sociologija so danes pomožne vede pedagogike,

brez katerih učitelj ne bo nikdar razumel pomena pedagoške naobrazbe in tudi nikdar doumel namena in sredstev svojega poučnega in vzgojnega dela. Nikakor ne stavimo teh zahtev iz golega hrepenenja po materijalnem znanju, ampak iz prepričanja, da iz tega izvira vsa učiteljeva osebnost, ki more le na tej podlagi zrasti v ono harmonično celoto, ki že z odsevom te osebnosti vrši najvažnejši del vzgoje. Posledica tega bo visoka npravstvena in umska popolnost, brez katere je vse učiteljevo delo polovičarsko. Sredi velikih bojev med svetovnimi naziranjmi je nevarnost, da polizobraženec duševno podleže tistemu, ki operira z lepšimi besedami, če tudi manjka stvarnih argumentov. Idealni momenti tedaj silijo, da ne pustimo učitelja sredi pota. Visoka šola se bo morala odpreti tudi učitelju. V Nemčiji se rekrutirajo iz onih učiteljev, ki posečajo visoko šolo, nadzorniki in učitelji seminarjev. Tudi Avstrija je imela v državnem pedagogiju na Dunaju, ki je pripravljaj za meščanskošolski izpit, nekaj podobnega. Toda te zahteve bomo stavili, ko se bo ustvarjal šolski zakon, že prihodnje šolsko leto pa se mora ljubljansko in mariborsko učiteljišče preosnovati v podobnem zmislu, kakor sem obrazložil zgoraj. Med učiteljstvo morajo npravno in umstveno najboljši ljudje. To je življenska potreba šole, učiteljstva in naroda, ki rabi v dobi državne, verske in družinske ohlapnosti trdne opore in pomoči. Učiteljstvo mora vztrajati na tem, da se zadeva brez obotavljanja izvede. Naš stan nima tradicije, nima velike preteklosti, ima pa zato lepo bodočnost, na kateri mora vsak posameznik z vso energijo delati. Vstajenje širokih plasti ljudstva je tudi dan našega vstajenja in neomahljiva vera v to bodočnost, je najkrepkejša opora na potu do tega cilja. Trdna vera je bila še vedno zmagovalka.

Nove šolske knjige.

France Bevk.

Med nami že dolgo ni bilo nekaj prav. Ne trdim, da ni bilo pod staro vlado dokaj težko stališče v enem ali drugem oziru, a storilo se ni tudi, kar bi bilo lahko storiti. Tu govorim v prvi vrsti o notranjem problemu čitank, o duhu, da pa ne prezrem tudi zunanosti, ki je hodila z vsebino isto klaverno pot zastarelosti, par decenijev za drugimi kulturnimi narodi. Razvoj naših čitank je bil gotovo v prvi vrsti silno žalosten zato, ker je imel previdno odmerjene duševne meje od vlade in od šolskega sistema in radi tega, ker se je sestava čitank naložila takim ljudem, ki so bili pogosto bolj cesarski kot cesar sam, čisto nič otroci, še manj pa pesniki ali estetiki.

Kar se je godilo v suženjstvu, nima prostora med svobodnimi učitelji, starši in otroci. Poprej kot se povprašamo, kdo naj sestavi čitanke, moramo vedeti natančno, kaj moramo zahtevati od njih. Čas je v tem oziru mnogo lažji, kot je bil. Narod ni bil po svoji notranjosti še nikoli

tako edin kot je danes. Bič, ki bi nam žvižgal smernico našega mišljenja in našega hrepenenja, nima več prostora med nami. V prosti besedi se lahko izrečemo za socialno urejeno, demokratično državo, za družbo, slonečo na pravičnih načelih enakosti, za vzgojo srca in okusa. Eno vprašanje je: kakšen narod hočemo imeti? Kulturn in trezen narod, v katerem bo vsakdo delavec in varuh svojega soseda, narod, ki je pripravljen umreti za domovino in načela, ki pa izključuje vojno po vseh svojih močeh. K temu cilju morajo iti naši otroci, k temu cilju morajo voditi naše nove čitanke.

Nič več beril, kot so bila o Rudolfu Habsburškem, o križarskih vojskah, o Lavdonu. To ni za naš čas. Naj se ne proslavlja kri, proslavlja naj se svoboda in naše mirno delo, bratstvo narodov. Če smo enkrat pripomogli do vojne, si ne smemo več valiti tako grozne krivde na glavo. — Vzgoja srca: ljubezni, strpljivosti, naj stopi na to mesto. Hinavščine, ki so se vršile do danes, naj izginejo. K usmiljenju smo do danes vzgajali otroke tako-le: Sentimentalno berilce je pripovedovalo o krajcarju in o kosčku kruha, ki ga je dala deklica beraču. Na drugi strani pa smo brali o tisočih, ki so poginili za »ljubo« državo in za »ljubega« vladarja, katerega-koli. Večina človeštva se ni zavedala svoje hinavščine. Morili so, ropali in skrunili, po drugi strani pa se je vršilo plitvo delo usmiljenja, skrb za bolnike, vdove in sirote, ob petju novih množic, ki so korakale v boj. To usmiljenje je olajšalo mnogo bolečin, a bilo je vendar ironija, velika zmeta sveta, rezultat napačne vzgoje ljudstva.

Ne trdim, da se ne sme gojiti ljubezni do narodne države. To je nekaj drugega, ko morija za »neke« interese. Nasprotno, jaz pravim, da mora vse šolske čitanke prevevati jasen duh in ideja Jugoslavije, da preide v srce naših malih — čitanke morajo doprinesiti k ujedinjenju svoj del; one morajo pomagati pri spoznavanju in zblíževanju troedinega naroda, mladini mora postati ime Jugoslavija sveto. Videl sem italijanske čitanke. Od prve do zadnje črke nosijo v sebi samo eno misel, vzbuditi ponos in ljubezen do Italije. Ne odobravam vsega, kar je v teh čitankah, a imponirale so mi; ta vzgoja je gotovo pripomogla do sedanje Italije. Tako mora biti pri nas; otroka moramo vzgojiti v to, da stopi korist domovine na prvo mesto. Pozabiti pa ne smemo, da je glavna ideja slovanskega plemena zveličavno svetovno bratstvo in mir. V italijanskih čitankah sem videl iredento. O tem pisati je žalostno, a potrebno je. Zgodi se lahko, da na krivičen način ne bodo združeni vsi naši bratje v skupni domovini. Kaj potem? Ali bomo rekli: Večino smo rešili, ne da se pomagati več. — Ali ne obstoji nevarnost, da ostane del našega najzavednejšega, najinteligentnejšega ljudstva narodno in socialno pod tujim jarmom? Če se to zgodi, moramo gojiti iredento. Vem, kaj se pravi to! Vojna ali revolucija! Vem, da je vojna za vsakogar krivica. Ampak, če ni stokrat hujša krivica, pustiti brata in človeka v suženjstvu, ne vem, kaj naj je krivica. Italijani so imeli v svojih berilih popisane kraje Tridenta, Gorice, Trsta, Reke, Zadra ... z besedo in sliko. Kaj bomo storili mi? —

Ničesar v čitanke, kar bi slonelo na laži ali na krivici. Anekdote o »dobroti« vladarjev, generalov in princev naj izginijo! Pri nas je bil vsak cesar globoko pobožen, vsak je daroval vsote, sprejemal vdove in starke . . . Pa pogledjmo jih v luči resnice. Ali nas ni sram?

O vnanji opremi čitank in o vrednosti njih notranje vsebine do danes pri nas ni bilo govora. Tu pa tam smo natisnili kako Župančičevo pesem ali ta ali oni boljši sestavek, toda v celoti so bile šablonsko zmašilo. Teža ne smemo trpeti več. Čitanka mora biti kot celota sama na sebi umetniška knjiga, tako, da tudi odraslemu naredi veselje, ko jo vzame v roko. Ne mislim samo na beletristiko. Tu mora biti vsak sestavek mala umetnina. Dober estetičen okus vpliva na plemenitost in srečo človekovo, zato je ta notranja lepota tako potrebna, da je brez nje brezuspešno vsako delo. (Nekatere straši dejstvo, da se moderna lepa pesem ali proza ne da obravnavati. Čemu? Če je pesem enkrat v otrokovem srcu, ni treba, da bi jo premlevali; še greh bi to bilo.)

Da k notranji lepoti spada tudi estetična zunanost, ne bo oporekal nihče. Otrok mora že z videzom dobiti veselje do knjige in jo vzljubiti. Bogata oprema ga sili, da se zanima za vsebino in pripomore k vzgoji že sama na sebi. Kaj so mladini prve čitanke? Meni, petletnemu otroku, je bila to pratika, s katere sem bral svetnike. Na Slovenskem še nismo imeli dobro opremljene šolske knjige. Ni treba jemati zato tujih vzorcev. Kaj pristno slovenskega mora biti in nikakor ne delo rokodelca.

Samo par misli sem navedel. Izpustil sem marsikaj, a navedel sem glavne misli. Morda se pomenimo še natančneje. Dobro naj se premisli zdaj, kaj se bo sestavilo in kako opremilo, da ne bomo neprestano menjali knjig. Svetuje naj vsakdo, govoré naj veščaki, ki dobro poznajo otrokovo dušo, a leposlovci in umetniki tudi, da se ustvari nekaj trajnega in resnično dobrega. Ne ubogi posnemovalci, drugim v vzgled moramo biti.

Šolski program.¹

Dr. Rudolf Hornich.

Šola ni strankarska zadeva, ampak ljudska zadeva. Zato se je ne sme urejevati po menjajočih se strujah časa in mode, temveč po trajnih nalogah, ki jih stavita človeška narava in človeška družba. Šola je časovnemu toku odmaknjena in naj raje na njega vpliva, kakor pa bi se pustila vplivati. (Šole ni ustvarilo liberalno svobodomiselnostvo, toda šola mora učiti mladino svobodo razumeti in ljubiti. — Tudi ni socialnodemokratska na-

¹ Ravnatelj dunajskega pedagogija dr. Rudolf Hornich je poročal na zborovanju delegatov nemške katoliške učiteljske zveze 26. januarja t. l. o temeljih šolskega programa. Poročilo je bilo soglasno sprejeto. Program priobčuje revija »Pädagogische Warte« št. 2, l. 1919. in se nam zdijo nekatere misli tako važne, da je prav, če se z njimi seznanimo tudi naše učiteljstvo.

prava, toda mora odgovarjati res socialnim in demokratičnim načelom. — Ne sme se je upravljati in voditi izključno z narodnega vidika, a vzgojiti mora mladino v ljubezni do domovine in lastne narodnosti.)

Politične stranke temeljijo končno na različnih svetovnih naziranjih, med katerimi ni mogoče poravnave, pač pa sporazum in medsebojna strpljivost po zahtevah pravičnosti in pravice.

Naloga šole je podavanje duševno-nravnih dobrin potomstvu in uvrščanje tega v različne socialne skupine kakor družina, občina, pleme, narod, država in cerkev. Vse te zveze imajo naravno pravico do šole in nobena ne more brez težke škode vzgojnega dela in motenja šolskega miru razširiti svoje pravice na račun druge. (Družina je najstarejša in najnaravnejša nositeljica vzgoje, ki iz nje izhaja in se praviloma k njej povrne. Toda danes ne more vzgoje sama vršiti. Tudi občina ne, ker kot član države bo moral dorasli izpolnjevati pravice in dolžnosti, kot pripadnik svojega naroda bo moral tega lastnosti udeleževati, kot del verske družbe se odločiti o najvišjih vprašanih življenja posameznika in družbe.)

Država in šola. Kot nositeljica najvišje oblasti v posvetnih stvareh ima moderna kulturna država pravico in dolžnost skrbeti za šolstvo, da izdaje odredbe o šolski upravi, ustanavljanju in vzdrževanju šol, šolskem obisku, šolskem nadzorstvu, o načinu izpraševanja, učiteljski izobrazbi, pravnih razmerah učiteljskega stanu itd., vse stvari šolske organizacije, ki sicer na šolo vplivajo, toda je ne tvorijo. Ta izvira iz globočine ljudskega življenja, ki je državi ravnotako malo dostopno kakor zmisel za družino, ljudski duh in versko življenje. Odtod nezmisljenost reglementiranja in birokratiziranja šolskega življenja, ki je nujna posledica države kot »generalnega šolnika«. To je temeljna zmota prosvitljenega absolutizma, za katerega v svobodno vladani državi ni več prostora. Pravičnost in svoboda prepovedujeta, državo in družbo istovetiti in druge družabne zveze ignorirati in jih v naravnih pravicah prikrajševati. Zahteva po državni šoli v tem zmislu, da ima splošno enako ljudsko vzgojo izvrševati država, kaže silno duševno zaostalost.

Enotnost ali različnost šol? Moderno pojmovanje družbe in države kot mnogoličnost organizmov kaže navidezno zahtevo po enotni šoli kot načelno zmoto. Boj proti stanovski in razredni šoli, ki že nekaj let divja v Nemčiji, je pri nas brezpredmeten, ker imamo samo ljudsko šolo. Če pa pomenja enotnost vpeljavo enakega šolskega tipa za mesto in deželo, za industrijske in agrarne razmere, pomenja to popolno nepoznanje naravnih pogojev otroškega duševnega življenja kakor tudi kulturnega dela. Vsa višja kultura izhaja iz diferenciranja in ne iz uniformiranja. Izenačevanje pa je najhujši sovražnik prave svobode tudi v šolskem življenju. Raznolikost, mnogovrstnost, bogastvo in pri tem globoka notranjost, so posebno znaki krščanske narodnosti, ki naj bodo podlaga naše mladinske vzgoje.

Potrebne zahteve države. Ker so pa temelji človeškega bitja, njegov smoter in pot v dosego tega pod različnimi naravnimi in zgodovin-

skimi razmerami isti, je seveda potrebno, da, nujno, da se določi skupnost v raznoličnosti, stalno v menjavi časov in je treba na izvršitev tega siliti. Država tega problema ne bo mogla ugotoviti in rešiti, toda more in naj mu s svojimi odredbami primerno odpomore. Če ima res pred očmi splošni blagor državljanov, potem mora skrbeti, da je mladina, nositelj njene bodočnosti, primerno pripravljena za gospodarsko delo in poučena o državi in njenih napravah, da pa zna tudi ceniti idealne faktorje, ki vodijo in oblikujejo ljudsko življenje, znanost, umetnost in religijo. Od 6. do 14. leta si bo morala mladina prisvojiti množino znanja in spretnosti, pa tudi mišljenje in osnove svetovnega in življenskega nazora. V interesu države je, pa naj ima kakršnokoli ustavo, da ji doraste čim večje število osebnosti z živo znanostjo, oduševljenim znanjem in okrepljenim hotenjem. Izobraževalnih dobrin naravno ne morejo biti vsi v isti izmeri deležni, zato je zahteva po posebni izobrazbi nadarjenejših utemeljena, vendar ne sme kmečkemu stanu obrtništvu in trgovini odtegniti najzmožnejših glav, da jih pridobi za znanstveni študij, ker postane lahko sicer pravična in pravilna zahteva socialna nevarnost.

O s k r b a. Tu se ne sme o s k r b u j o č i ljubezni napram telesno, duševno ali nravno slabim, bolnim, brezmočnim, abnormalnim postaviti nobene meje. Država in družba morata z ustanovitvijo oskrbovalnic, otroških vrtcev, zavetišč, varstvenih zavodov, otroških in mladinskih domov, izpolniti dolgo zanemarjeno dolžnost. Država mora samo potrebno odrediti, za izpeljavo pa ne more pogrešati v družbi živih, nravnih in religioznih sil. Duh je, ki ustvarja in ne predpis ali odredba.

Vzgojni zakon. Kakor je nujna zahteva po vzgojnem zakonu, ki bi naj naša izobraževališča uvrstil v skupni organizem našega ljudskega in državnega življenja — obsegal naj bi tedaj tudi ljudsko izobrazbo — vendar je svariti pred pre nagljenimi sklepi in odredbami. Šolski politiki žal še manjka znanstvenega oblikovanja — saj si je vzgojna znanost celo na vseučiliščih komaj priborila primerno stališče — zato grozi nevarnost, da bodo tudi pri ustvarjanju vzgojnega zakona merodajna politična strankarska stališča, mesto stvarnih, kar bo le v škodo mladine in harmonično urejenega kulturnega življenja. Zato je skrbeti, da pridejo do besede v vseh panogah šolskega nadzorstva in šolske uprave strokovnjaki iz vseh kategorij učiteljskega stanu, a ne samo kot prilični svetovalci ali na enketah, ampak v trajni uporabi in natančno določenem delokrogu. Če jih pošljejo politične stranke ali stanovske organizacije, ostane vendar pogoj za uspešno delovanje v tako važni misiji temeljito poznanje socijologije in vzgojeslovja.

Enotnost učiteljstva. Vzgoja je zadeva ljudstva in učiteljstvo je v službi ljudstva in dela zato napačno, če se udinja političnim strankam in prisega na njihov program. Na vseh stopnjah, na visoki, srednji ali ljudski šoli, je vezan na iste verske, etične, logične in psihološke zakone in v svojih uspehih medsebojno vezan. To hoče povedati zahteva po enot-

nosti učiteljskega stanu, ki je že dobila izraza v sestavi največje delavne skupine za gojitev vzgojne znanosti.

Šolski činitelji. Če je tako učiteljskemu stanu zagotovljen vpliv, ki pripada radi njegovega strokovnega znanja, potem je zahtevati v vseh instancah pravičnega in zadostnega zastopstva šolskih činiteljev: staršev, občine, verskih družb. V krajnih, okrajnih in deželnih šolskih svetih naj soodločujejo, ne samo na videz, ampak dejansko, za kar je pravična razdelitev zastopnikov pogoj. Šola potrebuje sodelovanja življenskih skupin in more svojo nalogo le doseči, če je z njimi v stalni zvezi in sporazumljenju. Ne sme pozabiti, da je vpliv teh sodelujočih činiteljev zdatnejši, globlji in dalje trajajoči kakor njen.

Sola in cerkev. Po tem je tudi soditi notranjo nevzdržnost zahteve: »Ločitev šole od cerkve«. Ima ravnotako malo zmisla kakor klic: »Ločitev šole od doma.« Kaže veliko kratkovidnost, če ne zaslepljenost, ako se proglašča religija za zasebno stvar. Religija je marveč socialna funkcija največje važnosti za javno življenje, ki jo more tajiti le oni, ki sploh ne pripozna vpliva duha na kulturno življenje. Učitelj, ki celo življenje služi duhu, naj bo zavarovan proti takim zmotam, posebno ko je materijalizem tudi znanstveno že dolgo odpravljena hipoteza. Religije pa, ki vse hočejo postaviti državo duha in npravne moči v človeštvu, delujejo povsem družabno in združevalno, njihovo delo velja poedincu tako kakor družbi — kakor prava vzgoja velja individuvu in družbi. S kako pravico naj tedaj rečemo: »Religija je zasebna stvar.«

Ta trditev kaže podobno ozkosrčnost kakor zelo razširjeni stavek: »Religija skrbi za onostransko življenje, država pa za tostransko; zato v državni šoli vera ne pride v poštev.«

V resnici se mora reči: Religija zida božje kraljestvo, ki veže tostran in onostran, povečuje življenje in smrt, obsega preteklost, sedanost in prihodnost, da v njem delamo, živimo in smo. Na njem delati je poklican posameznik kakor skupnost, tedaj tudi organ izročevanja duševnih dobrin, šola. Iz misli na boljšo bodočnost, ki ji služi sedanost, dobiva človek zaupanje in tolažbo kakor tudi najmočnejše gonilne sile za svoje delovanje, danes kakor pred tisočletji. To je zasajeno v bistvu človekovem, ki stoji na meji dveh svetov. Resno in logično mišljenje pa tudi lahko zasledi vezi med tostranskim in onostranskim življenjem, med sedanostjo in bodočnostjo. Učitelj, poklicani prijatelj mladine, naj bi otroški duši polomil peruti, da bo celo življenje frfotala v prahu?

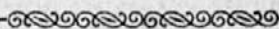
Naravna morala. Šola ne poučuje samo, ampak tudi vzgaja in v oplemenitenju gojenca vidi svoj glavni cilj. Nравnost pa je od najstarejših časov in pri vseh narodih zavzela versko obliko. Eksistira tudi naravna morala, toda njene zapovedi dobijo šele po religiji enotnost, popolnost in svečanost — in kar je najvažnejše — obvezno moč. Moderni etični sistemi pa so v sebi in med seboj tako nasprotujoči, da so popolnoma nesposobni svetovati vzgoji in življenju. (To priznajo celo radikalni svobodomiselní pedagogi in svarijo, da bi jo prehitro vzeli za podlago npravne vzgoje.)

Ločitev šole po veroizpovedih. V pokojni Avstriji so napravili pred 60 leti pod vplivom liberalnih teorij simultansko ali medversko šolo, v katerih so se posvetni predmeti poučevali skupno, v verskih urah pa ločeno po konfesijah — žalostno zasilno sredstvo, ki postavlja vestnega učitelja in religiozne starše v neprijeten položaj in ne zadovolji nobene religije. Ker verstva prešinjajo javno in domače življenje in ga skušajo oblikovati, zato jih je nemogoče opustiti. Učitelj mora molčati tam, kjer bi najraje govoril, in najmočnejše npravne sile ostanejo neporabljene. Medverski značaj ni prinesel šolskega miru, ni premostil nasprotstev med konfesijami, ampak je samo odtujil šolo ljudskemu duhu in učence svojim veroizpovedanjem.

Ostane samo en izhod, povsod, kjer je mogoče — torej gotovo v velikih srednjih mestih — učence ločiti po veroizpovedanjih v posebnih šolah ali vsaj razredih.

Katoliškim otrokom katoliške, protestantovskim protestantovske, judovskim judovske šole ali vsaj učitelje po njihovem veroizpovedanju. To zahteva pravičnost in prava verska svoboda. Ravno demokratična država potrebuje, kakor je rekel znamenit francoski državnik in pa najtemeljitejši poznavalec demokratične ustave, izmed vseh vladnih form najgloblje verske vzgoje. Pri pomenu, in važnosti, ki ga ima vprašanje »Šola in cerkev« za celo družbo, je zahteva pravice in politične modrosti, da se pri vsaki načelni izpremambi tega razmerja, vpraša ljudstvo s splošnim glasovanjem. Zdravi čut našega ljudstva ne bo nikdar popustil večnih dobrin, ki so v tisočletnem kulturnem delu najtesneje spojeni z njegovo narodnostjo. —

Dostavek uredništva. V šolskem vprašanju imamo dva ekstrema. Eden trdi, da naj v šoli in vzgoji odloča le družina, drugi pa hoče vse izročiti državi. Oba pa sta napačna, ker izvirata iz napačnega pojmovanja lastninske pravice do otroka. Ko pride otrok na svet, ni samo last staršev in tudi ne samo last države, ker pripada tudi drugim zvezam in družbam, med katerimi bo živel ter terjal od njih pravic, a bo dobil zato tudi dolžnosti. Človek ni le individij, ki bi doživljal Robinzonijado, ampak socialno bitje, ki je s tisočerimi vezmi navezano na družbo. S tega stališča je treba presojati vse pravne razmere šole in vsega, kar je z njo v zvezi. Uredništvo se je obrnilo na priznanega slovenskega znanstvenika, da bi bil to stvar vsestransko pojasnil. Žal, da ima pri svojem listu toliko uredniškega posla, da nikakor tega ni mogel napraviti. Podano predavanje pa se vseh šolskih vprašanj dotika s temeljitostjo in globoko resnostjo, da se nam je zdelo nujno potrebno, da ga spozna slovensko učiteljstvo. Znameniti pedagog se je dotaknil vseh vprašanj, s katerimi se mora danes učitelj pečati in biti na jasnem.

Pouk slabonadarjenih otrok.

Anica Lebar.

Pisanje in risanje.

(Dalje.)

Predvaje za pisanje in risanje se prične že v pripravljalnem razredu; to so vaje za oko in roko. Tu že se vadijo oči in roke pri nizanju vretenc, obročkov in perl, pri polaganju ploščic in palčic v razne like in pri zidanju s stavbenimi kockami. Da prične roka samohotno delati, se stvari, ki smo jih naredili iz palčic, ploščic in kock, tudi rišejo. To je prva vaja za pisanje in risanje. Najslabšim, katerih oko ne more razločiti obmejnih črt onih predmetov, je treba s pikami zaznamovati smer onih črt, ki naj predstavljajo predmete.

Smoter pouka v pisanju je, navaditi otroke pravilne in čedne, ali vsaj lahko čitljive pisave. V prvem začetku do tedaj, ko se seznanijo otroci z vsemi črkami, je pisanje neločljivo združeno s čitanjem. Zato kaj dobro služi metoda normalnih besed, ki jo Krulčeva »Moja prva čitanka« prav spretno podaja. — Ko so se učenci seznanili z novo črko, se prične vaja v pisanju. Na nižji stopnji je zato sledeča pot: 1. vaja na šolsko tablo s kredo v velikih oblikah. 2. vaja na tablico. 3. vaja na liste (ovijalni papir s širokimi vrstami). 4. vaja v zvezke. Na liste v zvezke vadijo otroci v različnih velikostih. Učenec, ki je hrom na desni strani, piše z levico; ker je pa leva roka sila neokretna, mu je treba širše lineature. Deklica, ki ima krče v desni roki, ne more spočetka pisati v lineaturo; šele po 2—3 polurah vaje utesni svoje črke med črte. Deček, ki trpi na kroničnih krčih (mislili smo dolgo, da je božjasten), ob dnevih svoje bolezn nikakor ne more pisati, ker mu prsti čisto odpovedo in peresnik izpuste.

Razume se, da je pri vaji posameznih črk pri naših začetnikih izključena kaligrafija. Glavna stvar je, da pogodijo in si zapomnijo značilno obliko črke tako, da jim je vsekdar na razpolago v spominu. Tudi je pazljivost naših otrok premala, da bi jo mogli posvetiti več stranem svojega dela. Natančnost v izpeljavi naj zahteva učitelj pri vseh, dasi pri vsakem po svoje. Na skupen pouk ni misliti, zlasti pri začetnikih ne.

Ko so si ogledali novo črko, po dva in dva prihajata vadit k tablam. Učitelj vsakemu napiše črko, ki jo učenec gleda, ko vadi. Boljši učenci pogodijo, ko so napisali črko pet- ali šestkrat, isto že prav dobro. Slabjšim gre to slabše in počasneje. Oko pač vidi vzor-črko pred seboj, a roka je ne zadene. Tem je treba do desetkrat peljati roko, ali z barvasto kredo napraviti obrisek črke, po katerem piše potem njihova roka.

Ko so vadili vsi pri tabli, se prične vaja na tablice. V vsako vrsto napiše učitelj vzor-črko in učenec jo vselej pogleda, preden zapiše svojo. Vaji na tablice sledi vaja s črnim na liste. Vrste so tu širše, ker bi bil prehod od kamenčka k črnilu v ozki lineaturi pretežak. Tudi tu napiše učitelj z rdečo tinto v vsako vrsto vzor-črko, pozneje vzor-besedo, dasi

je na tabli tudi že napisana. Našim otrokom bi prisojal preveč pazljivosti in volje, kdor bi mislil, da zadostuje že črka na tabli. Otrok često niti ne dvigne glave, da bi jo pogledal. Tudi njegov spomin ni tako trden, da bi jo obdržal in od table prenesel na zvezek in jo tam zapisal. Imeti jo mora kar pred seboj, da mu oko nehoté pogleda in roka napiše. Tej vaji sledi vaja v zvezek z istim postopanjem. Ni torej čuda, ako se za spoznavanje in priučenje malih črk rabi doba enega leta in pridejo velike črke šele v drugem šolskem letu na vrsto.

Držanje peresnika in sploh držanje pri pisanju je velike važnosti. Enotnosti in trdnega reda tudi tu ni vsled raznih telesnih hib. Praktičen in vesten učitelj komaj najde pravo. Za nezmožne, nerodne in živčno bolne otroke priporočajo debelejšje peresnike, da jih ne prijemljejo tako krčevito. Kratkovidnim ali drugače betežnim velja tu posebna skrb, posebno z levico pišočim. Le-ti polagajo tablico in zvezek ravno nasprotno, kakor z desnico pišoči, namreč v polpravem kotu od desne spodaj proti levi zgoraj. Dobra navodila za pisanje z levico daje Horrix (*Zeitschrift für die Behandlung Schwachsinniger* 1897).

Vsem tem individualnim navodilom, vajam s posamezniki odgovarja pač nizko število otrok v pomožnih razredih. Na tabli vajeno in v zvezku predpisano še ne zadošča; pogosto je treba, da nastajajo nove oblike črk tik pred otrokovimi očmi, da na ta način spozna in dela lepe oblike, kar je nekaka posledica razmerja med očesnim in motornim živcem.

Normalno razvit otrok se že v prvem šolskem letu nauči pisati, zna prepisati in celo pisati po nareku. Slabonadarjeni otrok doseže ta cilj v najugodnejšem slučaju v dveh letih pouka na pomožni šoli. Slaboumni otrok tudi ne doseže nikdar one spretnosti v pisanju kot njegov enako stari tovariš na normalni šoli. Čim nižja je stopnja duševnega razvoja, tem težje se otrok priučí pisanja, tem nepravilnejša je njegova pisava.

Mirni, počasni otroci so tudi v pisanju počasni. Oblike črk so največ pravilne, opaziti pa je pri teh otrocih, da pogosto ponavljajo isto črko v besedi. Nemirni otroci pa gotovo črko vedno izpuščajo. Govori se celo, da jecajoči jecajo tudi pri pisanju, t. j. pišejo kakor govore. Pogosto se opaza pri slaboumnih otrokih takozvana »Spiegelschrift«. So to največ levičniki, ki spočetka tudi v šoli kakor prej doma, delajo vse z levico. Izven šole so tudi pisali in risali z levico ter tudi zdaj poizkušajo črke na ta način. Ko pa vidijo, da je njih pisava drugačna kot drugih, se potrudijo za pravilne oblike; le ob nehotni pazljivosti zapadejo še stari navadi.

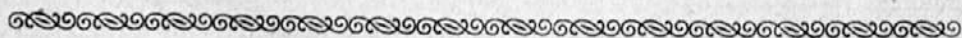
Na višji stopnji je lepopisje poseben predmet. Smoter lepopisja na pomožni šoli je, da se otrokova pisava izpopolni v oblikah. Ta smoter se pa doseže le pri primeroma malem številu. Vendar ima lepopisje etično vrednost; saj vzbuja čut za pravilnost, lepoto, snažnost in red. Otrokom budi samozavest in zaupanje v vrednost dela. Pomankljiv čut za lepe in pravilne oblike, za snažnost, popolna brezbriznost za izvršeno delo, nestalnost v pazljivosti in splošna nepriročnost otrok pa ta pouk zelo otežujejo.

Pri lepopisju je šele mogoč skupen pouk. Tu so otroci primeroma enakega znanja in tudi lahko vadijo v taktu. Samostojnost, krepke poteze in enotnost v pisavi zelo pospešujejo Levčeve lepopisne vaje. Preživahne, eretične otroke silijo k zmernosti, apatične pa priganjajo k skupnemu delu.

Pouk v risanju ima namen, vaditi oko v pravilnem gledanju, roko pa v spretnosti, vzbujati čut za barve in oblike in vzgajati čut za lepoto in red. Pravzaprav je risanje vzgojni pripomoček, ki ga učitelj rabi posebno pri nazornem in rokotvornem pouku, a se mora na vseh stopnjah prilagoditi zmožnosti učencev, Kakor pisanje ima tudi risanje že zgodaj svoje predvaje. Najprej veže otrok pike s črtami; pozneje mu po učiteljevi nazorni razlagi pike postanejo ogli, črte pa obrisi predmetov. Na ta način presoja otrok razne oblike in jih upodablja, kar je praktične vrednosti za življenje. Poleg te materijalne vrednosti ima pa tudi formalno. Kölle pravi: »Risanje je neprecenljivo sredstvo, ki nemirnega duha zadrži v pravih mejah, ki sili otroka k pravilnemu gledanju, vzgaja otroka k redu, snaznosti in ročnosti, zbuja veselje za delo in je velike koristi za vse druge predmete, ki jim pomore do nazornosti.«

Snov za risanje daje ponajveč nazorni nauk, ki je na pomožni šoli sploh izhodišče vsem predmetom. Kar se je otrok naučil tam, naj riše v risarski uri. Na ta način je snov za risanje neizčrpna. Ako je morebiti med učenci za risanje sposobnejši in spretnejši, naj ga učitelj izobrazbi dalje. Posebno je priporočati vaje v rabi ravnila in šestila. Sploh je pa risanje na pomožni šoli del rokotvornega pouka. Kar iz nazornega nauka tam modelirajo, gubajo, izrezavajo in lepijo, to pride v risarski uri s svinčnikom na papir. Risanje je sredstvo, s katerim otrok izraža misli in predstave.

Skušnja uči, da pouk s samim govorjenjem nič ne opravi; saj naši otroci besed, ki pomenijo reči, ne razumejo vseh. Tu si učitelj pomaga z risbo, malo ilustracijo; na ta način pride učna snov potom dveh čutnih občutkov v otrokovo dušo in zaznava je tembolj jasna, predstava tem pravilnejša. Kar pa je otrokova notranjost sprejela kot svojo last, to izrazi na zunaj z risbo, najsi je še tako enostavna. To pa je prednost, ki je za risanje in splošno izobrazbo velikega pomena. (Dalje.)

Mladina v pubertetni dobi.

R. Pečjak.

(Dalje.)

Spencer smatra zgolj socijalno življenje le za podlago najvišjemu etičnemu, kateremu se mora vse podrediti. Cilj vzgoji naj bo, dati otroku principe dobrega in slabega. Kaj pa je dobro? Tu izrazi lepo svoj socijalizem: popolnost individualnega življenja, ki pa imej vedno pred seboj cilj, kako osrečiti druge ljudi. Višje razvitemu človeku bo splošna blaginja neobhodno potreben del njegove lastne sreče. Spencer je

tukaj egoist in zavrača altruizem, ker je izražen že v prvem in je samo v tej harmoniji koristen. Povsod vidimo, da se pozitivna moderna etika približuje v več ali manj nepopolni obliki preprostim in popolnim Kristovim stavkom. Na vprašanje, kaj pa je tisto dobro, ki osrečuje človeka in daje smoter vsemu njegovemu življenju, odgovarja: o tem nas poučijo izkušnje. Biološko opisuje to: »Die durch alle früheren Erfahrungen der menschlichen Rassen organisierten und konsolidierten Erfahrungen von dem Nützlichen haben entsprechende Nervenmodifikationen hervorgebracht, die durch fortgesetzte Vererbung und Anhäufung zu einem gewissen moralischen Anschauungsvermögen geworden sind, zu Gefühlen, die rechtem und schlechtem Handeln entsprechen, aber in den individuellen Erfahrungen vom Nützlichen keine Basis zu haben scheinen.« Spencer pa prizna sam slabost svoje evolucionarne etike, ker zahteva za njo za nezrelo mladino sankcije, religijo, državno avtoriteto. Če pa je človek le najpopolnejše razvita žival, le del narave, bi mu morale v vsem njegovem razvoju vendar zadostovati te v naravi in po izkušnjah spoznane resnice. Čemu mu je treba še nadnaravnih pripomočkov, če ni nič nadnaravnega v njem. Evolucijska etika pa terja sama dalje odgovor na največje vprašanje: — Kaj pa je cilj temu smoternemu človeškemu razvoju, katerih višek je vsestranska praktična naobrazba človeka in več ali manj boj formalni izobrazbi, da bo človek v življenju zmožen bojevati se za obstanek. Vsi obsojajo dosedanje šole kot mučilnice in gospodična Ellen Key je dala nekemu svojemu spisu strašen naslov: Umori duš v šolah. Zahteva, naj se podere ves sedanjí sistem, da »ne bo ostal od njega več kamen na kamenu. Priti mora vesoljni potop čez vso dosedanjo pedagogiko.« Nove učilnice naj se postavijo, v katerih ne bo jetičnih učencev in kjer ne bo prevladovala »Büffelmethode« in brutalna sila, ampak se bo učil otrok z veseljem samo to, kar ga zanima in kar rabi v praktičnem življenju. Naše šole naj ne bodo šole učilnice, ampak samo šole delavnice. Razen v vseh mogočih realnih predmetih, naj se poučujejo učenci še v plavanju, bojevanju, dirkanju, vrtnarstvu, zelenjarstvu, sadjarstvu, poljedelstvu, o reji malih domačih živali, ribarstvu, v vseh mogočih rokotvornih znanostih, obiskujejo naj razne tovarne, vpeljejo naj se angleške športne igre itd. Cilj vsemu je praktičen, za vse pripraven človek, dober računar, ki dela povsod profite — amerikanizem. In Amerikanec Swett Marden pravi v svoji knjigi »Volja in uspeh«, da človeku škoduje globlja izobrazba, ker mu jemlje v praktičnem življenju energijo.

Kaj pa bo mladina, ki pride iz tega strašnega labirinta, še zmožna za višje duševno življenje, kaj bo še razumela lepe Spencerjeve besede, osrečevati, ki traja že milijone let in bo še trajal? Če je človek spoznal zakone svojemu razvoju, mora spoznati tudi zmisel in končni cilj temu. Ta mora biti najpopolnejša resnica, dobrota in lepota in mora biti večna, drugače je vse naše življenje in ves naš kulturni razvoj nespameten. Z večnim prenavljanjem, z razvojem v novi obliki, nam je slabo ustrezno, ker človeški razvoj hiti le k svojemu višku, svoji popolnosti. Tu je globok prepad, ki nas pripelje do največjega disolucijonističnega pesi-

mizma. Spencer se pokrije tukaj z agnosticizmom. Kakor je lepa in močna Spencerjeva socijalna etika, tako slaba se pokaže, če sežemo globlje. Tu manjka zopet tistega trdnega ogrodja, ki ga da človeškemu duhu pozitivni, končni cilj. Ta je ogledalo lastne duše in brez njega ni refleksa v njej — ni stalnosti, ni moči. Kako naj razume človek in še posebno nestalna mladina s svojimi neštevilnimi čutnimi potrebami, potrebo popolnosti človeškega življenja, ki osrečuje druge, če pa vsemu temu ni višjega cilja? Kje je tista močna in stalna duševnost, ki bi vezala človeško družbo, če pa se vse razvija k tako nespametnemu koncu.

Sicer pa pove Spencer mnogo lepega posebno o dolžnostih, ki jih majo starši pri vzgoji svojih otrok, o telesni vzgoji, ki je potrebna, da si mladina kroti slabe strasti in čutne potrebe.

Že v Spencerju pa vidimo pot, ki so jo nastopili njegovi praktični učenci, socijalni pedagogi, kakor blazno-fantastična Ellen Key, Lietz, Göring in drugi! Ali ne bomo dosegli tu ravno nasprotno, da se bo predal otrok, ki še ne zna krotiti svojih strasti, trenutnim čutnim potrebam in se bo tako popolnoma izoliral, ker ne dela vsega iz duševnega prepričanja. Kako bo znal omejiti osebno svobodo, ko zna vse in ve vse, a mu je ravno radi tega dostop v globlje etično umevanje in čuvstvovanje zaprt? Posledice so: ker je mladina prenapolnjena le s praktičnim znanjem, bo reševala tudi vsa globlja življenjska vprašanja praktično in jih prikrojila svojim čutnim potrebam. Kaj pa bo taka mladina zmožna ustvariti si svojemu življenju trdne, smotrne principe in duševno svobodo? Dostojevski pravi v svoji knjigi, »Bratje Karamazovi«: »Oni imajo znanost in v znanosti samo to, kar ugaja čutnosti. Duševni svet, višjo, vzvišenejšo polovico človeškega bitja so zatajili in jo z neko gotovo zadovoljnostjo in še celo s sovraštvom popolnoma odpravili.« Förster imenuje »Berufsbildung« »Charakterlose Anpassung«.

In že Pestalozzi pravi nekje: »Die Bildung zur Menschlichkeit ist höher als Berufsbildung.«

Jasno je, da je taka socijalna pedagogina morala zgrešiti svoj cilj in so že nastopili protińnej treznejši pedagogi, kako Förster, Kerschensteiner i. dr. Ravno tako jasno pa je, da vsa naša vzgoja boleha, kot morda še nikoli poprej in jo je treba preosnovati in poglobiti. Dokazov temu ne bom navajal, saj slišimo dan na dan o posurovelosti mladine, mladih hudodelcih itd. Avtoritete, ki bi imela srce, dušo, manjka. Stari svet je imel za svoj ideal Boga, modernizem si je pa postavil človeka, ki pa ne zadostuje. Z mrzlično naglico si išče človeštvo novega višjega ideala, ki bi ji dal potrebno duševno avtoriteto. To veliko nalogo ima izvršiti socijalna etika. Razumljivo pa je, zakaj se je vrgla s tako uničevalno kritiko ravno na šole. Tu se vzgaja mladina in če je slaba, mora biti vzrok v prvi vrsti tukaj. Zdi pa se mi, da je to deloma napačno in bo morala šola v glavnih temeljih ostati taka kot je sedaj, namreč vzgojiti otroka individualno, razviti v njem vsestranski razum, čuvstvo, voljo etc. in ga ne prepustiti njegovim nagonom, ker le tako bo mogel pojmiti objektivno socijalne

dolžnosti, ki jih ima kot ud človeške družbe. Pač se bo morala naša šolska vzgoja več ali manj socializirati, da bo otrok občutil etično vrednost vsakega, tudi najnižjega dela. To pa se ne bo zgodilo s tem, da vzgojimo otroka praktično in enostransko za poznejše življenje že v nežni mladosti, ampak le na globokem temelju individualne izobrazbe, ki pa bo imela pred seboj vedno socialen cilj. Treba pa je posebno tukaj vzvišenega ideala, ker drugače zabredemo zopet v materijalistično naziranje.

Kakor sem že omenil, zasovraži otrok instinktivno šolo in vse, kar spominja na njo, takrat, ko jo zapusti. Srkati začne svobodneje iz drugega, po njegovih mislih resničnejšega in boljšega sveta, iz svoje — okolice. Tu pa je glavni vzrok vsej današnji etični anarhiji med mladino in dokler ne odstranimo tega, so vsi naši klici po boljši mladini in boljših šolah zastonj. Mladina je naš sok in če smo slabi mi, kako naj pride kaj dobrega iz nas. Stara šola, ki si jo želi tov. Samec v lanskem Slov. Učitelju, bi pri današnji zrelejši mladini ne bila temu toliko kos, kakor je sedanja. Računati moramo z danimi razmerami in jim postaviti protiutež. Ta protiutež pa ne more biti več samo šola, ampak vse naše kulturno, socialno in politično življenje. To ledino bo morala začeti orati socialna pedagogika. Razume pa se, da bo morala pritegniti k temu delu vse stanove, vse javne organizacije in naprave, povzdigniti moralno, gmotno in socialno našo družino, vdahnuti etično-socialnega čuvstvanja našim občinam, župnijam, državi itd. Na ta način se tudi ne bosta smatrala samo učitelji in duhovnik za vzgojitelja ljudstva, ampak to veliko odgovornost bodo morali prevzeti nase tudi drugi stanovi in po tem uravnati svoje delovanje. Vse naše gospodarsko, politično in socialno življenje mora biti samo izraz globoke narodove kulture, ker le potem se bo nasrkala vihrava mladina zdravih življenskih principov in si znala omejiti v dosego tega svojo osebno svobodo. Iz zdravega organizma bo prišel tudi zdrav sok. Kolikor bolj je narod kulturn, toliko bolj si želi duševne avtoritete, toda namesto tega ga je dosedaj čimdalje bolj pritiskala brutalna sila, kapitalistični svet, boj za obstanek. Dve strašni sili si stojita tukaj nasproti.

Postaviti se morajo, kakor sem že omenil, nekake ljudske akademije, ki bodo centrum, kamor se bo izlivalo vse, kar je dobrega v nas. Vse, kar je pa slabega in gnilega, se mora odstraniti iz otrokove okolice, ustanovijo se naj vzgojevališča za zanemarjene in moralno propale, zavetišča za siromašne itd. Denar, ki se bo izdal za te naprave, bo poplačan z obrestmi.

Ali pa je Evropa zmožna otresti se egoistično-materialističnega naziranja, v katerem je tičala toliko let? Tu pohaja človeku misel nehote v ono veliko državo, o kateri je rekel Dostojevski: »Ljudstvo veruje na naš način in kaka neverna moč, pa naj si bo še tako odkritosrčnega srca in genialnega duha, ne doseže pri nas v Rusiji ničesar. Mnogo na zemlji nam je prikritega, zato pa nam je odkrito spoznanje, da smo v živi zvezi z drugim vzvišenejšim svetom, kajti vse misli in čuvstva tukaj na zemlji koreninijo v drugih svetovih.«

Ta država je pokazala sedaj praktično, da zna za svoje ideje, v katere veruje, žrtvovati ves zunanji blesk in slavo in če je treba vzeti nase momentano največje ponižanje in sramoto. Ne moremo še popolnoma razumeti, kaj se godi tam, toda konture novemu življenju se že kažejo.

Naša mlada država se gradi v času, ko se je ves družabni red pretresel do slednjega atoma, ko po strašnem trpljenju vstajajo kot vulkan zatirani in tlačeni in zahtevajo svoje pravice. To nas navdaja z veselimi upanjem.

(Konec prihodnjič.)

Kultura in književnost.

Dr. Bogdan Derč: **Dojenček.** Njega negovanje in prehrana. Zbirka političnih, gospodarskih in socialnih spisov. II. zvezek. Založila Tiskovna zadruga v Ljubljani 1919. Tiskarna Hrovatin. — Padanje števila porodov in velika umrljivost otrok sta dva pojavi, ki ju opazimo pri vseh kulturnih narodih. To je mene-tek in obenem globoka tragika naroda, ki je stopil v okrilje kulture. Vrhunec življenja je začetek smrti — to je železni zakon v razvoju vsakega organizma in tudi narodu kot celoti ne prizanesi. Francoski narod s svojo staro in visoko kulturo se je prvi stresel nad tem dejstvom. Ko je zavel dih smrti nad narodom, so se vzbudili njegovi najboljši sinovi. Zola je otvoril vrsto s svojim romanom »Fécondité — Plodovitost« in sledila mu je družba najzmožnejših duhov, ki so opevali in poveličevali lepoto materinstva in srečo družine, ki je oblagodarjena z otroki. Jugoslovani stopimo v celoti šele po svetovni vojni na javno pozorišče in vendar čutimo vzdih smrti, ki preti našemu narodu. Značilno in še posebno uvaževanja vredno je, da ravno zdravniki opozarjajo na grozečo nevarnost, ker ravno socialno čuteči zdravnik že po svojem poklicu dobi vpogled v one razmere družbe, ki vsakemu drugemu ostanejo prikriti. Že dr. Zalokar je opozoril v svojem delu »O ljudskem zdravju« na veliko zlo in dr. Derč ga je spopolnil. Dr. Derč je pisal knjižico z ljubeznijo do naših najmanjših, česar pri nas dosedaj še nihče ni storil s tako resnostjo. Vzgojitelji vemo, da se prične

vzgoja otrokova že v materinem telesu in ko prečitaš Derčevo brošurico, boš uverjen o resničnosti tega naziranja. Predvsem pa potrebujejo vzgoje naše matere, saj pomanjkanje vzgoje naših žena, da bi se zavedale svojih odgovornosti napram lastnim otrokom in narodu, če uničujejo vsled nevednosti in pomanjkanja odgovornostnega čuta življenjske tisočerm bitjem, je najhujši grob naroda in človeštva. Pisatelj pravi: »Glavni vzrok umrljivosti otrok je pomanjkanje materine ljubezni, pomanjkanje čuta za dolžnosti materinstva, pomanjkanje dobre volje! Ker matere niti ne cenijo življenja svojih otrok, zato so lahko mišljene in ne doje. Odtegniti otrokom materine prsi in zapadli so smrti.« Koliko dela za naše učiteljice in drugo izobraženo ženstvo, da ponese misel med najširše plasti naših bodočih mater in vrši s tem svoje najplemenitejše kulturno delo. Knjižica sama podaja dovolj snovi za poljudno-poučna predavanja. Pisatelj konča z besedami: V materinstvu je spas! Ob veliki skrbi za narodovo bodočnost, ki jo opažamo zlasti v vrstah zdravnikov, se nehote vprašaj: Kaj je vzrok tem nevarnim pojavom, na katere opozarjajo? Filozof bo odgovoril, da manjka posamezniku npravne sile, socialni materijalist iz Marksove šole bo dejal, da je vzrok vsemu, pomanjkanje zadostnih življenjskih potrebščin. Resnica je pa, da je drugo dejstvo vzrok prvega. Žalostne socialne razmere, v katerih živi današnja družina, povzročajo propad onih notranjih etičnih moči, ki jih daje človeku versko ali vsaj de-

loma filozofsko naziranje. Niti prirojeni nagon do ohranitve individua in plemena se ne more upreti tej razdirajoči povodnji. S spoznanjem te resnice, je podan ključ do rešitve. F. Fabinc.

Narodna umetnost. Višji šolski svet v Ljubljani je izdal sledeči razpis:

1. Vsem okrajnim (mestnim) šolskim svetom.

2. Ravnateljstvom vseh srednjih šol in učiteljskih v območju Narodne vlade SHS v Ljubljani.

Bivši deželni šolski svet v Ljubljani je priporočil z razpisom z dne 18. junija 1918, št. 3647 zbirko »Narodnih vezenin na Kranjskem« v rlo delo profesorja risanja na mestnem dekliškem liceju v Ljubljani, Alberta Siča, ki je izšlo v založbi knjigarne Ig. pl. Kleinmayer & Bamberg v Ljubljani ter to zbirko odobril kot pomožno knjigo za ženska ročna dela in 3. in 4. del tudi za prosto ročno risanje na ljudskih in meščanskih šolah, na moških in ženskih učiteljskih ter na mestnem dekliškem liceju v Ljubljani.

Imenovani profesor je zbral tudi vzorce našivov in vezenin na starih kožuhih ter vzorce pirhov ter jih namerava izdati v lastni založbi.

Ker imajo vse te zbirke namen, domačo slovensko ornamentalno umetnost rešiti pozabljenosti ter jo nanovo oživiti in uvesti v slovenske umetne obrti, a tudi svetu pokazati kulturnost slovenskega naroda in ker se naposled dado uporabljati pri prostoročnem risanju vseh ljudskih in srednjih šolah ter učiteljskih, Višji šolski svet znova najtopleje priporoča narodne vezenine ter zbirko vzorcev na kožuhih in na pirhah vsem ravnateljstvom srednjih šol in učiteljskih, kakor tudi vsem vodstvom ljudskih in ravnateljstvom meščanskih šol v območju Narodne vlade SHS v Ljubljani v nabavo za poedine šole kot kulturni prispevek in kot pripomoček za risanje oziroma za ročna dela.

Šestinsedemdesetlistna zbirka »vezenin«, od katere sta že izšla I. in II. del (8 K 50 vin. in 7 K), stane okroglo 45 kron, štiriindvajsetlistna zbirka vzorcev na kožuhih bi utegnila stati 12 K,

desetlistna zbirka pirhov pa okroglo 5 K.

Ker namerava, kakor rečeno, profesor Sič izdati zadnji dve zbirki v lastni založbi in bi mogel to storiti le tedaj, ako dobi zagotovilo, da se naroče ti dve zbirki vse slovenske šole, se priporoča, naj se obrnejo vsa ravnateljstva in vodstva naravnost na profesorja Albert Siča ter naroče pri njem ti zbirki.

Pristavek ad 1.: O tem se obvestijo vsi okrajni (mestni) šolski sveti z naročilom, da naj opozore vsa vodstva (ravnateljstva) podrejenih ljudskih (meščanskih) šol na vse zbirke ter jim zlasti priporoča naročitev zadnjih dveh zbirk pri profesorju Albert Siču.

Pričakujemo zatrdno, da je ne bo šole, ki ne bi upoštevala te razpisa. Naša dolžnost pa je tudi poskrbeti, da pridejo vse te zbirke med narod, kateremu so namenjene, zato priporočajmo, da se jih naroče tudi privatniki, zlasti žene in dekleta. Da je nabava lažja, se more vsakdo naročiti vsa ta dela tako, da dobiva na mesec po dva zvezka à 2 K.

Slovenka. Glasilo ženstva. Naročnina 12 K letno. — Odgovorna urednica: Ivanka Klemenčič. Letnik I. Zvezek 1. Ljubljana. Jugoslovanska tiskarna. — Vsebina: Sestre! (Cilka Krekova.) — žena v krščanstvu. († Anton Bonaventura, škof.) — Naše kmetiško ženstvo in — nova doba. (F. S. Finžgar.) — Ženska nadaljevalna šola po vojski. (S. T.) — I tebe, žena... (M. Elizabeta.) — Stana. (Črtica: Silvin Sardenko.) — Dr. Krek in ženska. (Miha Moškerc.) — Ženska in pravo. (Dr. J. Mohorič.) — Rože in zvezde. (J. Mohorov.) — Kaj je s podporami? (Dr. Fr. Jež.) — Otrokovo stoletje. (M.) — Dekletova molitev. (J. Mohorov.) — Za naš Jadran. (Lea Fatur.) — Najrevnejša. (Rabindranath Tagore.) — Ženske naloge in pravice. (Jožef Gostinčar.) — Naša šolska mladina. (—r—) — Zapiski.

Preporod na celi črti. Nova doba pritegne tudi ženo v javno življenje in treba je vzgoje. Široke plasti ženstva so skoraj nepripravljene, če bo treba stopiti v politično areno in soodločevati pri javnem delu. V vzgojnem smislu razumevamo nalogo nove revije. Naša inte-

ligentna učiteljica ne sme manjkati v prvih vrstah slovenskega ženstva. Tudi učiteljica ima drugo in širše delo nego v pretekli dobi. Poglobitev naobrazbe, razširjanje duševnega obzorja in potem na vzgojo že pri šolskem dekletu z visokim ciljem, da vzraste žena, ki bo tudi imela pravico samodločbe, ki pa bo ohranila nevenljive ideale, o katerih govori v izbranih besedah ljubljanski škof v svojem članku »Žena v krščanstvu«.

P. Stanislav Škrabec: **Jezi-koslovni spisi**. I. zvezek. 3. snopič. Izdala in založila »Leonova družba« v Ljubljani. Ljubljana 1918. Tiskala Jugoslovanska tiskarna. — Kdor ne pozna slovníčarja iz frančiškanskega samostana, ki je pisal svoje slovníške razprave na platnice »Cvetje iz verta sv. Frančiška«? Uporabljal je posebno pot, da je govoril javnosti in tudi razvijal svoje posebne slovníške nazore. Neutrjeni delavec

je povedal marsikaj novega, a mnogo-krat njegova ni obveljala. Spomnimo se samo na pisavo polglasnega e, ki se je ne bomo nikdar prilastili. »Leonova družba« si je nadela lepo nalogo, da zbere raztresene ude zaslužnega znanstvenika. Vsebina 3. snopiča je: H zgodovini nedoločnih samoglasnikov v naši slovenščini. Jezikovne drobtinice. Zakaj ginemo? Slovníški pomenki itd. Škrabčevi spisi spadajo zlasti v okrajne in krajne učiteljske knjižnice, že zlasti zato, ker so pisani poljudno. F.

Načrt preustrojitve šolstva in narodne vzgoje. Priloga »Učit. Tov.« št. 9 z dne 28. febr. 1919. V modernem duhu sestavljeni načrt priča o pridnosti sestavljateljev, ki so: Gangl, Flere, Baukart in Marija Kmetova. O posameznostih se še ne moremo izjaviti, ker smo prejeli brošurico šele neposredno pred tiskom lista.

Zapiski.

Po avstrijsko? Proti dr. Opeki in dr. Bezjaku je uvedeno disciplinarno postopanje. Vlada je pozvala učiteljski organizaciji, da naj pozoveta vse učiteljstvo, da poda proti višjima šolskima nadzornikoma konkretne obdolžitve glede njih kršenja stanovskih in službenih dolžnosti. (§ 87. služb. prašn.) Imamo vtis, da hočejo zgoraj prav po starem avstrijskem receptu reševati zadevo z raznimi paragrafi, da ostane stara avstrijska garda po možnosti nedotaknjena. Ali gospodi ne gre v glavo, da se je izvršil pri nas državni preobrat, če tudi nekrvavo. Naša država vendar ni prejšnja država. In če je nekdo stal z dušo in telesom v službi uničene države in nasprotoval naši novi državi in to na vodilnem mestu, kaj je tu sploh še potreba preiskave o »kršenju stancvske dolžnosti«. Če je recimo pel dr. Opeka »Ajmo, ajmo« in hujskal šolsko mladino na vojsko proti Srbiji in ententi, če je bil imenovan za nadzornika kot popolnoma nekvalificiran na predlog, onih ljudi, ki so bili zagrizeni prijatelji Habs-

burgovcev in Nemčije, ali naj ta mož vodi vzgojo mladine kraljevine SHS? Kdor tega ne razume, mora imeti sam prebito kosmato vest! Proč z avstrijskim birokratizmom!

Razmerje cerkve do države. Hrvatska »Narodna Politika« prinaša na uvodnem mestu cerkveno-političen program, ki se dotika tudi šolskega vprašanja ter stavlja naslednje zahteve: 12. februarja 1919.: 1. Želimo, da se izvede edinstvena organizacija katoliške cerkve v Jugoslaviji pod svojim primasom ali patriarhom v Zagrebu. 2. Avtonomija vseh religioznih društev v katoliški cerkvi. 3. Čim večja neodvisnost cerkve od države. 4. Cerkevne oblasti naj odpravijo vse patronatske pravice. 5. Sv. stolica naj svobodno imenuje škofo. 6. V vsaki župniji naj se osnuje cerkveno-šolska občina. 7. Cerkveno-šolske občine imajo pravico ustanovljati verske šole. Za vzdrževanje šol prispeva občina ali država po belgijskem šolskem sistemu. 8. Cerkveno-šolska občina more z dovoljenjem ordinariata za vzdrževanje cerkve,

služabnikov in šole razpisati davek. 9. Na temelju krščanskih socialnih nazorov naj katoliška cerkev uredi svoje gospodarske razmere. 10. Z edinstveno cerkveno organizacijo bo omogočen zdrav razvoj cerkvenega organizma. 11. Uredi naj se narodni jezik v cerkvi na podlagi starih naših privilegij. 12. Cerkevne organizacije naj ustanove čimveč katoliških društev, širijo katoliški list itd. 13. To svoje delo hočemo izvršiti v najožji zvezi s svojim epistopatom. Vse to, kar želimo za katoliško cerkev kot konfesijo hrvatskega plemena, v katerem ima naša skupina največ članov, priznavamo vsaki drugi zakoniti verski organizaciji v državi SHS. Naposled hočemo najintenzivnejše sodelovati z brati pravoslavne vere, s katerimi imamo toliko skupnih idealov in skupnih interesov.

Ne bo šlo. Na Pruskem so s posebno odredbo naučnega ministrstva odpravili molitev v šoli in verske šolske slavnosti. Sedaj pa je izdala vlada tole odredbo: Od mnogih strani so se pojavili pomisleki proti odloku z dne 29. novembra radi verskega pouka, zato odredim, da naj se izvršitev opusti povsod, kjer zadene na resne težkoče, dokler o tem ne odloča narodna skupščina. Haenisch.

Berlin, 28. decembra 1918.

V kraljevini SHS smo trezni dovolj, da v vzgoji ne delamo tako lahkomišelnih eksperimentov.

Še so razumni ljudje na svetu. Dr. Pavel Grošel, profesor na dekliškem liceju v Ljubljani, se v »Slov. Narodu« z dne 26. in 27. februarja z vso odločnostjo zavzema za slovensko vseučilišče v Ljubljani ter izborna navaja vse argumente, ki govorijo za ustanovitev in tudi opozarja, koliko zmožnih sinov ima slovenski narod, ki bi lahko vršili znanstveno delo na univerzi. Članek konča z besedami: »Še nekaj mi je pri srcu, kar bi ob tej priliki rad omenil. Zadnje čase se pojavlja vedno češče v pismu in besedi neko odurno samoskrunjenje našega naroda. S tem da ponižujemo sebe, povdarjamo svojo slabost in ničvrednost ter se slikamo za kulturne in moralne razbojnike, s tem dejanjem me-

nijo nekateri, da izpričujemo ljubezen do svojih južnih bratov in si pridobivamo njih naklonjenost in simpatije. Vsem onim, ki delajo tako, tiči še v košterih in mozgu stara Avstrija, ki je hotela sužnjevanje in hlapcev in se je veselila vseh, ki so klečali pred njo v prahu in se trkali na prsi rekoč: »Gospod, jaz nisem vreden!« Ne! — ne ponujamo svojim južnim bratom poldrug milijon helotov, poldrug milijon ponosnih, enakovrednih borcev jim nudimo v večno zavezo. — Prepričan sem, da bo še pisala zgodovina nekoč, kako je stala peščica ljudi osamljena na zapadnem braniku jugoslovanske zemlje, kako je kljubovala skozi stoletja brez moralne in materialne podpore silnemu navalu nadmočnih tujcev, kako si je v večnem boju in trdih odnošajih gradila in ustvarila lastno kulturo — in sicer kulturo, ki jo naša domovina s ponosom lahko položi pred južne brate — kot doto ob vstopu v novo zvezo.« — V razbiti Avstriji smo imeli posebne avstrijske hlapce in resnica je, da se pri nas razvija tip jugoslovanskih hlapcev, za katere bodo te besede pravi — tuš.

Jugoslovanska demokratska liga v Ženevi, katere cilj je popolna spojitve Srbov, Hrvatov in Slovencev v kulturno narodno celoto, je izdala svoje prvo poročilo, ki je tiskano v cirilici in latinici. Med mnogimi članki je zlasti važna razprava prof. dr. Boža Markovića, ki je znan iz Friedjungovega procesa. Obširno razpravlja o državnih poslih v Jugoslaviji, ki se naj centralizirajo oziroma decentralizirajo. Poedinim krajem naj bi se izročili sledeči posli v zakonodajalno in administrativno oskrbo: 1. Notranja uprava (občina, okraj, policija itd.). 2. Prometna sredstva v kolikor služijo lokalnim interesom. 3. Sodstvo, administracija sodišč, kazenski zavodi. 4. Poljedelstvo in gozdarstvo. 5. Šolstvo in cerkveni posli. 6. Narodno zdravje. 7. Finance za pokritje avtonomnih poslov. — Vendar omenimo, da navaja med centralnimi posli pod št. 8. prosvetno politiko. Morda misli, da naj bi osrednja vlada tudi šolstvu določala splošna načela in smotre, kar bi bilo umestno.

Razvoj šolstva v Bolgariji. V poročilu zavoda za gozdarski promet z Bolgarijo pripoveduje dr. R. Caleb iz Berlina nadvse zanimivo o razvoju bolgarskega šolstva: Splošno znano je in ni treba posebej povdarjati, da se kaže bolgarsko šolstvo na globino in širino v takih dimenzijah, da se je z ozirom na balkanske razmere naravnost čuditi. Lahko bi rekli: v Traciji in Macedoniji, v Dobruči in Moravi je zmagal bolgarski ljudskošolski učitelj. Dosežena stopnja izobrazbe se mora tem bolj ceniti, če se upošteva, da večina bolgarskega ljudstva po osvoboditvi ni znala pisati in ne brati, tako nizko je padlo šolstvo pod 400 letnim turškim robstvom. Danes, po 40 letnem osvobojenju, je število analfabetov tako majhno in število akademikov tako veliko, da lahko govorimo o proletarizaciji akademičnih poklicov. Mimogrede naj omenim, da je vzrok proletarizacije koncentracija svobodnih poklicov v mestu, dežela pa radi primitivnih življenjskih razmer ne more zadostiti kulturnim potrebam in svobodnih poklicev ne more preživeti. Bolgarija je izrazito agrikulturna dežela, in sicer prevladuje tu, v nasprotju z Rumunijo, mali posestnik. Inteligentni in nadarjeni kmečki sin, ki ga doma lahko pogrešajo, gre v mesto, da postane »kaj boljšega«. Tudi starši vidijo radi, če gre v veliko mesto in avanzira do meščana. Ta beg z dežele je bil v nekem oziru blagoslov za deželo. 1878, ko je bila Bolgarija vzbujena k političnemu življenju, ni imela ničesar, kar spada k improvizaciji države. Manjkalo je učiteljev, uradnikov, sodnikov, častnikov itd. Zato je bila prva skrb vlade, ustanavljati izobraževališča. Vse je drlo v šole. Potreba po državnih uradnikih je bila zelo velika, da je vsakdo dobil pisarniško mesto, če je le znal brati in pisati; mladim ljudem z boljšo predizobrazbo so bile vse karijere odprte. Absolventi višjih šol so postali sodniki in so bili kmalu poklicani na višja in najvišja mesta. Povsod so ustanovili šole vseh vrst: ljudske šole v vsaki vasi, gimnazije in progimnazije za dečke in deklice v vsakem večjem mestu. Roka

v roki z ustanovitvijo učnih zavodov so se ustanovljale biblioteke, čitalnice, gledališka in literarna društva in druge kulturne naprave. Izobrazba je imela prvih 20 let tako veliko ekonomsko vrednost, dajala je v taki meri družabni ugled, odpirala je v tistem času toliko ugodnosti priti naprej, »nekaj postati«, da je lahko razumeti, če so kmalu izkusili, da je dobrega preveč. — Tudi Slovenci smo se rešili jerobstva in koliko zamujenega bo treba dohiteti na šolskem polju!

Samostanska vzgoja. Samostanska šola je navadno dobra, morda najboljša glede mnogovrstnosti učnega materiala, in znanstveni uspeh je vsikdar dober. Goji se ravno znanje na račun gojitve volje, in marsikje brez vsake skladnosti z višjimi duševnimi in socialnimi interesi. Nihče ne ve spojiti vednosti z resničnim življenjem, in ko je mladi učiteljici treba nastopiti službo, ji je vse novo in vsak pojav pride nepričakovano. Vzgojiteljica rada pozabi, da tudi mladenka do devetnajstega leta nikakor ni v sebi zaključena individualnost, temveč bitje, ki se še vedno duševno in telesno razvija in ki v gotovih vprašanih tudi zdaj še rabi tuje pomoči.

Današnja samostanska vzgoja je navivno enostranska, v gotovih slučajih skoroda protinaravna. Srce me boli, ko se spomnim mladostnih blodenj v samostanu, tistega idealnega norenja za učiteljicami in součenkami, ki zatre vsak zmisel za resno in naravno ljubav. Seksualnih vprašanj te vzgojevalnice iz napačne sramežljivosti ali sploh ne prereštevajo ali pa gredo preko njih z neko pomilovalno gesto, češ, kako je to vse nizkotno in nevredno pridnega dekleta. In vendar vzgajajo mladino za svet, za ravno tisti svet, v katerem se vrši večno pomlajenje človeštva. (Dr. Angela Piskernik v članku »Nekaj kritičnih misli o vzgoji naše ženske inteligence«, Slovenka št. 2.) Uvaževanja vredni sestanek je iz peresa bivše samostanske gojenke in opozarjamo na njega vse, ki se jih tiče. Nova doba trka tudi na samostanske duri!

Društvena in stanovska kronika.

Občni zbor »Sloškovske zveze«, (Dalje.) Na povabilo Zveze Orlov smo poslali v odsek za ljudskošolski naraščaj pri telovadnih društvih Orel svojega zastopnika. Naročilo se mu je, da zavzame povsod strogo vzgojno stališče. Odbor se je v svoji seji temeljito posvetoval, kakšno stališče naj zavzame napram znanemu odloku N. V. o ljudskošolskem naraščaju. Enoglasno se je sklenilo: Vse učiteljstvo naj najodločneje protestira proti temu, da ni poverjenik za uk in bogočastje povabil na znano anketo tudi zastopnike ljudskošolskega učiteljstva, ki ima tukaj gotovo najbogatejše izkušnje in ki bi iz vzgojnega stališča stavilo lahko najtehtnejše predloge. To smo predlagali Zavezi, ki je predlog sprejela. Odbor se je izrekel dalje proti ljudskošolskemu naraščaju, ker s tem, da se otroke deli, se jih politično zaznamuje in pahne nezrele ljudi v političen fanatizem in večkrat ven na cesto. Nacelo, da politika ne spada ne v šolo, ne v našo organizacijo, smo izvajali dosledno. Poslali smo zastopnika k S. L. S. in odbor mu je izrecno naročil, naj izjavi tam, da je le zastopnik učiteljstva in le informativnega značaja. Če bi sprejel od stranke kak mandat, ni več naš zastopnik, ker bi bil odvisen in bi ne mogel zastopati samo koristi učiteljstva in šolstva. Iste zahteve so se stavile tudi na zastopnike, ki jih je kandidiral odbor na druga mesta. Žalostnih izkušenj iz preteklosti imamo dovolj. Predlagali smo tudi pri skupni seji z Zavezo, da mora biti vsakdo, ki dobi kako važnejše mesto v našem šolstvu, kakor so to n. pr. šol. nadzorniki, v prvi vrsti teoretično in praktično naobražen šolnik in mora posvetiti vse svoje moči samo povzdigi šolstva. Ne sme biti eksponiran politik ali kaj takega in ne sme sprejeti nobenih mandatov, ki niso vzgojnega ali kulturno-socialnega značaja, če jih pa ima, jih mora takoj odložiti. Šola je ena najvažnejših kulturnih naprav in potrebuje vsaj nekaj mož, ki se bodo samo njej posvetili.

Na povabilo Zveze Orlov smo poslali v odsek za ljudskošolski naraščaj svojega zastopnika. Tudi temu se je naročilo, da zavzame povsod strogo vzgojno stališče, ne glede na koristi tega ali onega. — Odbor se je v svoji seji temeljito posvetoval, kako stališče naj zavzame napram odloku N. V., da smejo z dovoljenjem staršev pristopiti ljudskošolski učenci k telovadnemu naraščaju Orel in Sokol. Enoglasno se je sklenilo: Vse učiteljstvo najodločneje protestira proti temu, da ni povabil poverjenik za uk in bogočastje na znano anketo tudi učiteljstvo, ki ima tukaj gotovo najbogatejše izkušnje in ki bi — če sodi po svoji vesti — stavilo lahko najmerodajnejše predloge. To

smo predlagali tudi zavezi. Odbor se je nadalje izrekel proti temu, da bi pristopili ljudskošolski učenci k naraščaju, ker s tem, da se jih deli, se jih politično zaznamuje in pahne nezrele ljudi v političen fanatizem in večkrat ven na cesto. Opazili smo žalibog že sedaj zopet med otroci stare, grde psovke. Zakaj dajemo otroku povod k takemu govorjenju in ubijemo v njem tisto, kar ima najdražjega: navno-otroško dušo. To je greh, ki bo tirjal odgovor. Vsi vemo, kako rad otrok politizira, in gorje, če mu damo priložnost. Postavimo ga v svet, ki je za njegovo mišljenje pretuj, pretrd, ki ga ne more prebaviti, zato zre na njega drugače, kakor mi in vidi v vsem le najslabše, ker to je zapeljivo in to ga popolnoma obvlada. Naša politična društva pa so politično deljena in otrok, ki se potika v političnih društvih, ni za duševno delo. Tudi, če si postavimo mi druge cilje, otrok bo gotovo zadišal politiko in bo politiziral. V ljubezni naj se vzgaja otrok, ker to je edini sok, ki ga lahko prebavi njegova duša in zato mu ne dajmo prilike k medsebojnemu sovraštvu. Naraščaju pa je treba tudi voditeljev-vzgojiteljev po poklicu, ker le ti edini ne bodo zašli na stranpota. Tu so težave, ni jih povsod, in če so, bo učitelju pač težko deliti otroke, ki jih uči v šoli skupno. Nakopal si bo pač njihovo sovraštvo in tudi sovraštvo staršev. Predlagali smo zato Zavezi, naj protestira vse učiteljstvo proti navedenemu odloku, da nam ne bo v šoli delo otežkočeno. V društva naj vstopi mladina, ko dokonča ljudsko šolo in bo imeli že kolikor toliko utrjen in razvit značaj. Izpopolni in reorganizira pa naj se v telovadba v ljudskih šolah v smislu orlovskega in sokolskega društva. Nadalje se lahko osnujejo vzgojna društva za vso ljudskošolsko mladino brez razlike, kjer se naj telovadi, poje, prireja igrice, dela izprehode itd. Tu pa je delo za učitelja, kateheta in druge vzgojitelje. Hočemo vzgojiti ljudi globokega razuma in resnega čuvstvanja, a ne političnih fanatikov.

Odbor je sklenil, da prične izhajati »Slovenski Učitelj« z novim letom pod naslovom: »Slovenski Učitelj, glasilo jugoslovanskega kršč. učiteljstva«, ki naj pritegne v svoj delokrog po možnosti vse učiteljstvo naših načel v Jugoslaviji. (Program je že izšel v 1. številki tek. leta.) Ker so stroški, ki nam jih je predložila tiskarna, zelo visoki — 11.670 K — smo zvišali naročnino na 10 K. Da bo list bolje prospeval, se je ustanovil literarni odsek, ki sestoji iz 7 članov: Lebar, Sadar, Strukelj, Labernik, Fabinc, Dragan in Pečjak. Odbor je poveril uredništvo tov. Fabincu, upravnništvo pa tov. Laberniku. Literarni odsek vabi vse člane

Slomškove zveze, naj sodelujejo v največjem številu pri listu, ker le na ta način bo vršil svojo nalogo: izobraževati učiteljstvo. Lit. odsek je zboroval dvakrat. Razen tega odseka so se osnovali še ti-le: Šolski odsek: Gabršček, Kleinmayer, Štrukelj, Sadar, Fabinc. Odsek za reformo čitanek: Tupca, Slapšak, Fabinc. Vsa nujna vprašanja naj rešuje eksekutiva odbora, ki pa poroča o vseh sklepih odboru, ki jih mora odobriti. Sestoji iz predsednika, podpredsednika in tajnika. V Višji šol. svet je kandidiral odbor tov. Štruklja, za namestnika tov. Sadarja. V načelstvo S. L. S. je odposlan tov. Štrukelj, k Zvezi Orlov v odsek za ljudsko-šolski naraščaj tov. Pečjak.

Sej je bilo v teku tega meseca devet in štiri skupne seje z Zavezo jugoslovanskega učiteljstva.

Zastopnik Zveze Orlov je nato povabil učiteljstvo, naj sodeluje pri naših kulturnih društvih in posebno še pri orlovski fantovski organizaciji. Glede znane enquete pri N. V. pojasni, da je bila Zveza Orlov z organizatoričnega stališča za ljudsko-šolski naraščaj, v vzgojnega stališča pa se ukloni in pridruži mnenju učiteljstva. — Vname se nato dolgo trajajoča debata in se končno učiteljstvo enoglasno pridruži tozadavni odborovi izjavi. — Za slučaj, da bi se učiteljske plače povoljno ne rešile, gredo zastopniki učiteljstva k skupni vladi v Beograd, kjer bodo potožili svoje težnje. Kot zastopnika Slomškove zveze se nominirata tov. Fabinc in Pečjak. — Občni zbor se pridruži izjavi Zaveze jugoslov. učiteljstva, kjer protestira, da je v Višjem šol. svetu z ozirom na naše veliko število premalo zastopnikov ljudsko-šolskega učiteljstva. — V odsek za reformo pravil Slomškove zveze se izvolijo: Bregar, Vrhovec, Wagner, Bric, Bajc, Ojstriš, Pečjak. — Vladi v Beograd se odpošlje brzojavno protest proti okupaciji našega ozemlja od strani Italije. — Učitelj Smrdelj predlaga, naj se stopi v stik s slovenskimi, hrvaškimi in srbskimi učiteljskimi in profesorskimi društvi, da se ustanovi Jugoslov. centrala učil. Se predloži Učit. svetu. — Podružnica za kamniški okraj je poslala pismo te-le predloge: Vse učiteljstvo naj se združi v eno organizacijo na kršč. načelih, učiteljstvo naj se uvrsti v plačilne razrede drž. uradnikov, učiteljska naj se reformirajo, šoloobveznost s sedmim letom. Vsi predlogi, razen prvega, se odkažejo šolskemu odseku.

Meščanske šole. Občinski svet ljubljanski je na predlog šolskega odseka po poročilu svetnika Dimnika soglasno sprejel sledeče predloge:

I. Vse ljubljanske šole se preosnujejo tako, da imejmo poslej le 5 razredne deške, oziroma 5 razredne dekljiške ljudske šole.

II. Namesto dotedaj obstoječih šestih, sedmih in osmih razredov se ustanove:

1. v mestu ena deška štirirazredna meščanska šola;

2. v mestu ena dekljiška štirirazredna meščanska šola;

3. v Sp. Šiški ena dekljiška štirirazredna meščanska šola.

III. Ljudske šole so pod svojim vodstvom, meščanske šole pa pod svojim ravnateljstvom.

IV. Mestnemu šolskemu svetu se naroča, da skliče nemudoma konferenco strokovnjakov za sestavo učnih načrtov in imenovane štiri meščanske šole.

V. Vsestransko proučene učne načrte je predložiti občinskemu svetu v odobrenje.

VI. Poverjeništvu za nauk in bogočastje se naproša, naj takoj sistemizuje učna mesta in službe razpiše.

VII. Mestnemu magistratu se naroča, da nemudoma začne s pripravami za otvoritev meščanskih šol s prihodnjim šolskim letom.

Na političnem shodu S. L. S. v Ribnici je bil sprejet predlog, da je tamkaj ustanoviti meščansko šolo. — Na shodu trgovcev in obrtnikov v Mariboru se je ljubljanski obč. svetnik Franchetti toplo zavzemal za ustanovitev meščanskih šol, ki naj zlasti vzgajajo trgovski in obrtniški naraščaj in pripravljajo za strokovne šole. — Tov. Magerl je napisal v »Slovincu« članek, v katerem pozivlja, da dajmo narodu meščanskih šol. — Na najlepšem potu smo, da popravimo krivice, ki so se napravile nad narodom v šolsko-kulturnem oziru v pretekli dobi.

Izšla je naredba celokupne dež. vlade za Slovenijo o začasni ureditvi službenih prejemkov in pokojnin učiteljev in učiteljic na javnih ljudskih in meščanskih šolah, zavodih za gluhome in za slepce ter na otroških vrtcih, nadalje o začasni ureditvi preskrbnin učiteljskih vdov in sirot na ozemlju deželne vlade za Slovenijo v Ljubljani. Naredbo priobčujemo na ovitku našega lista, ker bo gotovo zanimala učiteljstvo in duhovščino.

Šolska reforma. Župnik Langerholz iz Sv. Lenarta pri Škofji Loki je poslal uredništvu nekaj uvaževanja vrednih misli o napredku učiteljskega stanu, ki naj bi se uvečevalo pri reformi šolstva. S posebnim podarkom zahteva odpravo krajnih šolskih nadzornikov. Nadalje razvija svoje nazore o učiteljskih stanovskih konferencah in knjižnicah. Vse nasvete bo uvaževal odsek za reformo šolstva, kadar se bo obravnavalo o tozadavnih točkah. Želimo le, da bi se dobilo med duhovščino več mož, ki bi se z enako vnemo zanimali za šolska vprašanja, kar bi bilo v korist medsebojnega spoznavanja in spoštovanja učiteljstva in duhovščine ter s tem v prid našega naroda.

Dekljiški licej v Ljubljani. Občinski svet ljubljanski je stavil poverjeništvu za uk in bogočastje te predloge: 1. Mestnemu magistratu se naroča, da stori na poverjeništvu za pouk in bogočastje potrebne korake, da se mestni dekljiški licej podržavi. 2. Mestni dekljiški licej se razširi na osem razredov in

preosnuje v dekliško realno gimnazijo. 3. Ravnateljstvu se naroča, da sestavi sedanjim tukajšnjim razmeram odgovarjajoč učni načrt za osemrazredno dekliško realno gimnazijo.

»Mlada Jugoslavija« se imenuje list, ki ga je pričel izdajati okrajni šolski svet SHS v Velikovcu za slovensko koroško mladino kot nadomestilo za šolske knjige, ki jih ni dobiti. List izhaja vsakih 14 dni in ga urejmeta P. Koschier, šolski nadzornik v Velikovcu in P. Močnik, nadučitelj v Pliberku. Listič toplo priporočamo šolskim vodstvom.

Druga redna seja višjega šolskega sveta. Izpis. (Uradno). V II. redni seji višjega šolskega sveta dne 27. svečana 1919 je uvodno prečital učitelj Luka Jelenc protest proti nekulturnim nakanam laškega imperializma in nemškega šovinizma ter izjavo, da ne prepustimo svojega šolstva uničujoči poplavi tujinstva. Obenem se izreka priznanje in simpatizija slovenskemu učiteljstvu, ki zvesto in odločno brani našo narodno kulturo ter se ne uklanja nobenemu nasilju na zasedenem ozemlju. Izjava se predloži poverjeništvu za uk in božočastje s prošnjo, da jo pošlje na pristojna mesta. Poročalo se je o rehabilitaciji in nakazanju službenih prejemkov svoječasno politično preganjanim, suspendiranim in odpuščenim učiteljem. — Goriškemu učiteljstvu tostran demarkacijske črte se je že izplačal v treh mesecih znesek okroglih 130.000 kron kot podpora na račun službenih prejemkov. — Sprejeli so se predlogi glede izpopolnitve mnogih stalnih učnih mest na srednjih šolah, glede raznih imenovanj, dalje glede strokovnih nadzornikov za risanje in telovadbo. — Oddala so se stalna učna mesta v Cirkovcih, na okoliški šoli v Ptuj in Reki pri Mariboru. — Za slovenske šole na Koroškem se je sklenilo do končne splošne ureditve učnega načrta obdržati določila starega učnega načrta, le da veljajo določila o nemščini za slovenščino. Uredilo se je dokončno vprašanje prešolanja zaselij Smrečje in Podpesek v šolski okraj Podlipo. — Antonu Pavšiču, nadučitelju v Kostanjevici, in Štefančiču Avgustu, učitelju v Kamniku se dovoljuje bolezenski dopust do konca tekočega šolskega leta. — Za pomožnega učitelja v Sinjem vrhu se imenuje župnik Alojzij Jerič za dobo potrebe.

V eno črto! Pod tem naslovom prinaša »Naprej« z dne 25. febr. t. l. uvodnik, kjer razpravlja o učiteljskih organizacijah. Koncem predlaga: Da se urednišтво te težnje, je trojno potrebno: 1. »Zaveza« in »Zveza« prenehata. 2. »Učiteljski Tovariši« in »Slovenski Učitelj« se ustavita, »Popotnik« se razširi v naše edino pedagoško in strokovno glasilo, kjer naj pridejo do besede najrazličnejša mnenja. 3. Odstopiti morajo voditelji obeh organizacij z vodilnih mest in se ne smejo voliti v novo organizacijo, kar je predpogoj za njeno uspešno delovanje. Če pozivlja učiteljstvo vedno iznova svoja nadzornika, naj ddstopita, in se zgraža nad njima, ker se držita svojih mest, potem

jima da ravno tisto učiteljstvo dober zgled s tem, da ob razstanku obeh organizacij prostovoljno odstopi. Tako bo prostor za politično neomadeževano učiteljstvo. Tako bodo utihnili očitki o letnih poročilih, ki so se cedili patriotizma, in o nameravanih čitankah za tržaške šole, katerih avtorji so prekosili v patriotični vzhičenosti pesnika slavne šolske popevke »Ajmo, ajmo«, in od katerih je eden opeval v gladkih verzih še pred nedavnim časom tržaškega namestnika Fries-Skeneta. In morda bi bilo najpotrebnejše sledeče: Člani obeh organizacij naj se snidejo in naj drug drugemu razkrijejo grehe, ki jih zdaj samo skrivnostno — zahrbtno prenašajo. To se mora zgoditi že zato, da preneha tisto tajinstveno namigavanje: »Če se to ne zgodi, pa razkrijemo Vaše pregrehe!« Tako otročje početje ne spada več med nas, vsaj med trezno učiteljstvo ne. In zato bi bilo nasvetovano »očiščenje« zelo priporočljivo. Škodovalo prav gotovo ne bi. Nasprotno. Oni, ki bi bil preveč črn — kar se mu mora seveda dokazati — bi sam uvidel, da ni več prostora zanj med nami, in se bi umaknil z vodilnega mesta, drugi si bi pa morda zdaj ob zadnji uri odpustili, si segli v roke in šli skupno na delo za prepotrebno in od večine učiteljstva zaželjeno strokovno »Slovensko učiteljsko društvo«. — Večina učiteljstva uvideva, da po sedanjih poti ne pojde več naprej, da je v organizacijah potrebna remedura. Vprašanje je samo: Kako? Gotovo je, da se bo v dohledni dobi nekaj izkristaliziralo, kar bo le v korist učiteljskega stanu, četudi morda ne posameznikov. Počakajmo!

Vdanostne izjave so zopet na dnevnem redu in sicer jih propaširajo tisti, ki so še skoraj včeraj ponižno klicali: »S Habsburškim bo tronom vedno, sreča trdna Avstrije« in si kar hrbitišča lomili pred Habsburgovci. Ponos, poštenje, svoboda in kultura so pri takih ljudeh — prazne besede. Cankar, ti se obrneš v grobu!

Zakaj? Plačilne razrede učiteljstva so drugače razvrstili, kakor pa pri državnih uradnikih. Tozadevno odredbo dež. vlade priobčimo na ovitku, in tam lahko vsakdo primerja razliko. Ali se hoče poudariti, da bo učiteljstvo morda zopet copotalo za uradništvom?

Značilno! V narodno zbornico v Belgradu ni poslala Slovenija nobenega učitelja. Meščanske stranke zastopajo v veliki večini advokatje in profesorji, kar naj bo menda izraz demokratizma. Tudi duhovščino so pošteno odrinili, ker nekateri menijo, da bo Belgrad kar požiral katoliške duhovnike. Naše mnenje je: Kadar zmaga demokratizem, bosta zastopala široke plasti ljudstva kot njegova inteligenta, ki živita med njim — učitelj in kaplan.

Iz višjega šolskega sveta je izstopil nadučitelj Č e r n e j. Seda je prilika, da pride do poštenega sporazuma med učiteljskima organizacijama, kar želi vse učiteljstvo, če odšte-

jemo par bojevityh petelinov na obeh straneh, ki so pa našemu stanu itak urevedno v škodo.

Novo plače so začeli urejevati učitelstvu pri viš. šol. svetu 10. t. m.

Občni zbor podružnice za novomeški in črnomeljski okraj. Dne 27. svečana t. l. se je vršilo zborovanje »Slomškove podružnice« za novomeški in črnomeljski okraj s sledečim sporedom: 1. Otvoritev zborovanja. 2. »Česar narodu je treba, ti podeli mu na ljubo« (predava g. J. Grad, okr. šol. nadzornik). 3. Nekaj nasvetov in pomislekov k reformi ljudske šole (predava L. Koželj, nadučitelj). 4. Volitev novega odbora. 5. Samostojni predlogi. — Po živahni debati se soglasno sprejme predlog glede šoloobveznosti, namreč, da bi otrok pričel obiskovati šolo šele po dovršenem 7. letu starosti in šoloobveznost naj bi trajala do 13. leta, in v slučaju, da bi otrok zadostil vsem zahtevam o potrebnem znanju, naj bi se ga izpustilo iz šole že z 12. letom, tedaj po dovršenih petih letih, kot za nagrado za njegovo pridnost¹, a ponavljalna šola naj bi sploh odpadla. Nadalje se je sklenilo, da se bo prihodnje zborovanje vršilo dne 19. sušca t. l. ob 1. uri popoldne, to bo na dan sv. Jožefa v stari gimnaziji v Novem mestu. — V odbor so bili izvoljeni sledeči: G. Koželj Ludovik, g. Kalan Maks, g. P. Hubert Marout, gđc. Smolik, gđc. Znanc Josipina, gđc. Andrejčič Olga. — Volitev novega odbora: G. P. Hobert Marout, predsednik, g. L. Koželj, podpredsednik, gđc. Znanc Josipina, tajnica, gđc. Andrejčič Olga, blagajničarka, gđc. Smolik in g. Kalan M., odbornika.

Iz seje višjega šolskega sveta. Vadniški učitelji na ljubljanskem učiteljsku Krulec, Jaklič in Pavšič dobe naslov glavnih učiteljev. Glavni učitelj Lenarčič in glavne učiteljice Cidrihova, Skabernetova in Štupčeva se pomaknejo v VIII. činovni razred. Učitelj na trgovski šoli in urednik »Slovenskega Učitelja« Fran Fabinc je predlagan za vadniškega učitelja.

¹ Ta pa ne bo obveljala. Opomba uredn.

Nadučitelju s Štajerskega. Dopisa, v katerem zagovarjate višjega šol. nadzornika dr. Bezjaka in deloma tudi dr. Opeko, ne moremo priobčiti, ker se v tem oziru strinjamo z »Zavezo«, četudi ne odobravamo vseh člankov »Tovariša«, ki se tega vprašanja tičejo. Radi verjamemo, da je bil dr. Bezjak kot štajerski okr. šolski nadzornik pravičen, toda to je bila tragika večine slovenskih sinov, da so postali poturice, če so dosegli odličnejše mesto. V splošnem je naše stališče to, da osebe, ki so stale pod prejšnjim sistemom na vodilnih mestih šolstva, morajo polagoma izginiti. To misel smo tudi izrazili v znani spomenici obeh učiteljskih organizacij in pri tem vztrajamo, če tuji je koga strah. Drugič pa se mora vse ljudskošolsko nadzorstvo pri višjem šolskem svetu izročiti ljudskošolskim učiteljem, ker ne gre, da bi srednješolski učitelj nadzoroval ljudskošolskega učitelja ter tako vladal stan nad stanom. Jerobstva mora biti konec!

V tej številki prinašamo članek znanega slovenskega pesnika in pisatelja Franceta Bevka o ljudskošolskih čitankah.

Na 2 razredni ljudski šoli v Grospljem se razpisuje nadučiteljska služba z zakonitimi prejemki v stalno nameščenje. Prošnje predpisanim potom do 31. marca na okr. šolski svet v Ljubljani.

Šolstvo. Višji razredi državne gimnazije v Kočevju imajo skupaj samo 32 dijakov in 3 privatistke; tudi nemška gimnazija v Ljubljani je v višjih razredih slabo obiskovana. Zato se s koncem I. tečaja šolskega leta 1918/19 razpuste zadnji 4 razredi na gimnaziji v Kočevju; dijaki lahko prestopijo na nemško gimnazijo v Ljubljani. — Nemško moško učiteljski bo zanaprej slovensko. Za tozadevne nemške dijake so naredili oddelek pri ženskem zavodu pod skupnim vodstvom. — Šulferajnski šoli v Velenju in Suhorju na Štajerskem sta bili zatvorjeni. Nemško zasebno šolo v Trziču na Gorenjskem zaradi pomanjkanja nemških otrok kmalu zatvorijo, tudi štirirazrednica v Jesenicah na Gorenjskem ima samo še za dva razreda nemških otrok. — Nemške šole se kar vidno sušijo!

Učitelj napreduje v višje činovne razrede in višje plačilne stopnje, če ni prekinil službe in če je služboval z zadovoljivim uspehom.

Ako se ljudskošolski učitelj imenuje stalno za meščanskega učitelja, se uvrsti v tisti činovni razred in v tisto plačilno stopnjo, ki bi mu šla, če bi bil ves čas nastavljen na meščanski šoli.

Ljudskošolski učitelji, ki začasno poučujejo na meščanskih šolah, prejemajo, če so usposobljeni za meščanske šole, nagrado letnih 600 K, če so pa usposobljeni samo za ljudske šole, nagrado letnih 360 K.

Ljudskošolskim in meščanskim učiteljem se všteje tudi doba, ki so jo prebili v službi na slovenskih zasebnih ljudskih ali meščanskih šolah s pravico javnosti in na vseh šolah družbe sv. Cirila in Metoda v Ljubljani ali družbe istega imena za Istro.

§ 2.

Ravnatelji meščanskih šol in voditelji ljudskih šol prejemajo opravilne doklade, in sicer za enorazrednice, dvorazrednice in trirazrednice letnih 300 K, za vsako vzporednico, oziroma za vsak naslednji razred po 50 K na leto.

Učitelji, ki začasno namestujejo ravnatelje meščanskih in voditelje ljudskih šol v vodstvu, prejemajo vodstveno nagrado v izmeri opravilne doklade za dotično šolo.

§ 3.

Začasno nameščeni učitelji se pomaknejo s prvim dnevom meseca, ki pride za tistim, v katerem so prebili usposobljenostno preizkušnjo, začasno v V. činovni razred, ako službujejo na ljudskih šolah, a začasno v IV. činovni razred, ako so usposobljeni za meščanske šole in službujejo na meščanskih šolah.

Za stalne učitelje pa se imenujejo šele potem, ko se jim podeli stalno učno mesto. V drugo plačilno stopnjo V., oziroma IV. činovnega razreda pa napredujejo ne glede na to, ali so nastavljeni začasno ali stalno.

Ako se začasni učitelj ne poganja za stalno učno mesto, tako da ga ne zadobi v času petih let, odkar je prebil usposobljenostno preizkušnjo, mu mora višji šolski svet ne glede na zakonite predpise o zasedanju učnih mest odkazati stalno učno mesto.

Ako začasni učitelj zakrivi ali provzroči, da tri mesece ali še daljši čas ni zaposlen v šolski službi, se mu ustavi plača in ta doba, med katero ni bil zaposlen, mu ne šteje niti za napredovanje v činovne razrede in višje plačilne stopnje, niti za odmero pokojnine.

§ 4.

Namestni učitelji, ki še nimajo usposobljenostne preizkušnje, prejemajo za čas, ko namestujejo obolelega ali odloženega učitelja, nagrado letnih 1000 K, ki se izplačuje za čas namestovanja v mesečnih obrokih, in sicer nazaj.

Vsi namestni učitelji imajo pravico do dejanskih potovalnih stroškov, in sicer za pot na službeno mesto, kamor so pozvani, in za pot, kadar odidejo odtod.

Povračilo nakaže potem, ko pregleda in odobri potovalni račun, višji šolski svet v Ljubljani.

II. Službeni prejemki veroučiteljev.

§ 5.

Kateheti na ljudskih in meščanskih šolah, ki so nastavljeni na stalnih mestih, prejemajo plače meščanskih učiteljev brez ozira na to, ali so nastavljeni na ljudskih ali meščanskih šolah.

§ 6.

Stalna mesta katehetov sistemizuje višji šolski svet v Ljubljani potem, ko je zaslusal o tem škofijski ordinariat (konzistorij), v čigar cerkveno območje spada šolski okraj.

Obenem se tudi določi, na katerih ljudskih in meščanskih šolah mora katehet poučevati razen na oni, na kateri je nastavljen.

§ 7.

Katehetom se pri uvrstitvi v činovne razrede in v plačilne stopnje všteje službovanje v dušnem pastirstvu, ako so obenem učili veronauk na ljudskih in meščanskih šolah, in sicer tako, da se računajo tri leta dušnega pastirstva za dve leti učiteljstva.

§ 8.

Za katehete s stalno plačo se določa učna obveznost 20 ur, pri čemer šteje cerkveni govor pri šolski službi božji za dve uri.

§ 9.

Dušni pastirji, ki obenem uče veronauk, dobivajo v krajih, ki štejejo nad 80.000 prebivalcev, nagrado letnih 90 K za tedensko uro;
v krajih, ki štejejo manj nego 80.000, pa več nego 40.000 prebivalcev, nagrado letnih 80 K za tedensko uro;
v krajih, ki štejejo manj nego 40.000 prebivalcev, nagrado letnih 70 K za tedensko uro.

V enaki meri se določajo nagrade za nadštevilne ure stalnih katehetov.

§ 10.

Dušnim pastirjem, ki uče veronauk izvun svojega stanovališča, gre potnina za tja in nazaj, in sicer 60 vinarjev za kilômeter.

Ako morajo zaradi takega poučevanja obedovati izvun svojega stanovališča, jim gre odškodnina letnih 160 K.

§ 11.

V §§ 8. in 9. navedene nagrade, potnine in odškodnine se izplačujejo naravnost dotičnim dušnim pastirjem, in ne župnijskim (kuracijskim) uradom, in sicer v poluletnih obrokih za nazaj.

Zahtevki naj se uveljavljajo po šolskem vodstvu pri deželnem knjigovodstvu v Ljubljani najkasneje do dne 15. januarja, oziroma do dne 15. julija vsakega leta.

Ti prejemki pa dospejo v plačilo dne 1. februarja, oziroma dne 1. avgusta vsakega leta.

III. Službeni prejemki za učitelje na zavodih za gluhonemce ali za slepce.

§ 12.

Za učitelje na zavodih za gluhonemce ali za slepce se določajo plače učiteljev na meščanskih šolah, ako se vzdržujejo zavodi popolnoma ali pretežno iz državnih sredstev ali pa od zakladov in ustanov, ki so v državni upravi. Ako dohodki zakladov in ustanov ne zadostujejo za pokritje osebnih prejemkov učiteljstva, se nedostatek plačuje iz državnih sredstev.

Vodja zavoda ima naslov »ravnatelj«.

(Dalje prih.)

Tretjo številko smo poslali vsem onim, ki nam niso lista vrnili, ker jih smatramo za naročnike. Celoletna naročnina znaša K 10'— za člane in nečlane »Slomškove zveze«. Vsak član mora biti po društvenih pravilih naročnik lista in je v naročnini vračunjena članarina. Kdor si tedaj lista ne naroči, se sam izključi iz stanovske organizacije. Marsikdo bo pa list naročil, če tudi ni član društva.

Naročnino K 10'— pošljite takoj, in sicer najbolje po poštni nakaznici na »Uredništvo Slovenskega Učitelja« v Ljubljani. Ta naslov zadostuje. Poštnih položnic ne priložimo.

Učiteljsko gmotno stanje se je letos toliko zboljšalo, da bo lahko vsakdo utrpel to malo vsotico za prospeh lista.

Letos naj stari naročniki poravnajo tudi zaostali dolg.

Preplačila za list bomo posebej izkazovali.

Agitirajte za list, pridobivajte novih naročnikov, ker v listu je moč!

Za slovensko učiteljstvo se je pričela nova doba, potrebujemo duševnih delavcev in naročnikov!

Ali ste že odposlali uredništvu K 10'— in pridobili novega naročnika?

»Slovenski Učitelj« izhaja sredi vsakega meseca. Uredništvo in upravništvo je v Ljubljani, Židovska steza 4/III. Celoletna naročnina K 10'— za društvene člane in nečlane. (Pri društvenih članih je v naročnini vračunjena društvena članarina. Vsak društveni član mora biti naročnik lista.) Spisi in dopisi se pošiljajo uredništvu do 2. vsakega meseca. Reklamacije, naročnino in dopise sprejema uredništvo »Slovenskega Učitelja« v Ljubljani.

Last »Slomškove zveze«. — Oblastem odgovoren I. Labernik, učitelj na Rakovniku.
Tiska »Jugoslovanska tiskarna« v Ljubljani.